

Lomise ramat.

Tarto linnas, 1851.

№ 146

Lomisfe ramat.

(Wändra õppetaja kirjotud.)

Selle ramato hind on 15 kopeikat hõbbe.

Der Druck ist unter der Bedingung gestaltet, daß nach Beendigung desselben die vorgeschriebene Anzahl Exemplare an das Dorpat'sche Censur-Comité eingesandt werde.
Dorpat, den 8. Mai 1850.

Censor Samson.

Tarto linnas

trükkitud Siinmanni keske ja G. Mattieseni kirjadega,
ja seälsammas ka müakse.

1851.

Juhhataja.

Geskönne	3
Rohhub	5
Liblif	7
Siid	8
Witterkaar	9
Linnopesa	12
Lilled	15
Mürristaminne	16
Sippelgad	18
Rahhe	19
Merri	21
Silmad	23
Nelli head asja	27
Unni	32
Lomad	35
Hundid	39
Pölb	42
Rask	44
Mäht	48
Eates	52
Joub	57
Wiin	61
Dunad	66
Kallamarjad	68
Kurred	72
Puud	78
Lumme koerad	84
Laew	95

lehtetük

Geskönne.

(§. 23. II. 1849. M.)

Summal on mailma lonud, et meie seält seest peame, otsego lahtitehtud ramato seest, temma armõ, heldust ja tarkust wäljaluggema. Kui sul keige kennam ja ilusam ramat pitse- riga kinnipantud hallitab lastipohjas: siis ei olle sul seft surem tassõ, kui ollets monni tel- listiwiwitük temma asfemele paigale pantud.

Ja kui ramat on kül lahti kä, agga mehhe silmad on unnised ehk ka koggoniste kinni: siis ei olle sul seft surem rööm, kui pimme sandile peaks kegi kallid pildid näitama.

Monned targad mehhed on jubba tatsunud Ma rahwale ramatuid kätte anda, kust nem- mad Summala loodasjad woiksid parreminne ärratunda: agga se ettepanutud roog näitab al- les nattokest seggatud ollewad, et waene sõja laua äres ei sa arro, ons seäl kalla woi lihha waagna sees: tallopoia keel ja mofkad ei salli wägga kunslikkud kokka road, ta wõttab par- reminne räimed kaelakottist leiwa kõrwa, ja riipab lastist [lehkrift] pima peäle.

Kui kegi moistab temmale nisuggust roga etteseada, misga temma warsi tutwaks saab,

et ta ütteleks isseenneses: Se on nüüd ommeti
sõõk minno su järrele, ja jook minno janno
järrele! — siis istub ta kohhe mahha, ja wõt-
tab, ja tännab.

Et sellesunnatse ramato kirjotaja sel tänna-
sel hommikul kül weel mitte ei tea, kas an-
takse temmale üllewelt joundo ja abbi selle tõ
peäle, agga lotusses selle sanna peäle, et pal-
lujale antakse, ja otsia leiab, ja kopputajat
lastakse sisse: tahhaks temma ommeti katsuda,
üks küünla otsakenne küünla jalla peäle seada,
et ta nattokest walgust annaks waese mehhe
suitsuse urtsiko sisse.

Kui kerge annisullekenne on jubba temma
wie sõrme wahhest mahhakukkunud, ja kanged
külmad kaks kät rinna peäle sanud, woib olla,
et monni kas nähtawal eht waimolikkul kom-
bel tulles hana risti jure, ja ütleb: Magga
ja hinga rahholikkult wiimse päwa üllestous-
misse tunnini; sinna ei olle meile pahha tei-
nud, meie tahhame sulle head sowida Selle
käest, kes kobbut moistab armoga, ja kelle
nimmi on Pühha.

Temma arm saatko meid tassase tee peäle.
Amen.

Rohhud.

Kolmandamal lomisse päwal aias Jummal
kässo järrele „Ma noort rohto ülles, rohhud
mis semet kandwad omma suggu järrele, —
ja Jummal näggi, et se hea olli.“ Ja meie
peame ka näggema, et Jummal loodasjad
keik head on. Peatsime meie waesed pattused
agga moistma keik tännoga wastowõtta, nenda
kui sedda „iggapäwast leiba“ kelle pärrast Issa
meie palwes kästakse palluda.

Need rohhud, mis metsalomad ja mu ella-
jad sõwad, tulleswad igga fewwade isse Ma
seest wälja, kui soe on woimust sanud külma
peäle, ja ello surma ülle. Agga need rohhud,
mis wilja ja leiba andwad innimessele, ei
tulles mitte isseennesest wälja, waid innimenne
peab nende pärrast omma palle higgsi sees
waewa näggema ja külwama, ja harrima, ja
leikama.

Meie sure Europa Ma sees peab külwaja
kottiga põllo peäle minnema, ja semet käega
külwama: soema Asia maal kaswab mitmes
kohas rukkis ilma küllimatta, ja oddrad ilma
teggematta, ja kaerad ilma waewata: kes neid
leikab, selle jaggo nad on. Teine aasta aiab
Ma neid jälle wälja, iggaüht ommal seatud
aial.

Seält maalt on se mitmesuggune seme eest-
otša meile todud, ja nüüd ei olle meil muud
tarwis, kui faks sanna meles piddada: te
tööd ja pallu Jummalat. Kel need
allati süddames, se ei süre ärra, kui temmal
ka monnikord köht tühhi; agga kel need san-
nad woõrad, et ta neid ei tunne, selle hinge-
ello on jubba surnud, et kül ta ihul ollefsid
keif kirstud aidad täis warrandust korjatud.
Rooste rikkub rahha, koi nährrib rided, usfid
sõwad wimaks kehha tagga järrel.

Agga tõteggia pallujale annab Jummal
omma õnnistust üllewelt, kui temmal ka suurt
ilmalikto warrandust pollets antud. Naene,
lapsed wõtwad weel kedetud kartowlid paia
pohjast, ja wannem tüttar ütleb: „Kas tead,
emma, need maounad on keige esüte Amerika
maalt laewaga wäljatodud ülle merre, minna
luggesin ramatust.“ — Ja isä panneb taela
pibo peäle, ja tombab jondsaste, et suitso rin-
gid hakkawad lae pole toušma ja kerotama.
Pisfote pois tahhab ühhe kinniwõtta omma peo
pešsa sisse, wannem wend ütleb: „Tubbata
taimed on ka Amerika maalt laewa peäl ülle
merre wäljatodud meie male, minna luggesin
ramatust.“ — Isä watab naerotes lahkeste
emma filmi, mollemad mõtlewad: „Jummal
õnnistago meie lapsotesssi, ei neid polle tarwis
luggemisse peäle sundida, nad korjawad isse
wälja sanna sanna järrele, nago sui masiko-
marjad metšast, senni kui korwifenne täis saab.“

Ja minna ütlen weel peäle: „Lapsotesssed,
sage ellawats marjadets tõssise winapu offa
tülges, siis jäte hoitud ihho ja hingega.“

Biblii.

Kui liblik lennab ühhest lillest teise, ja
päite paistab temma kenna kirjo tiwade peäle,
siis on ta kül illus nähha. Agga kui ta al-
les ussitesse kombel, ja peält keif karrune, tas-
fakši ja pitkamissi ühhest ofšast teise romab:
siis, kes ei tea, ei usfuts ilmas, et sest woib
weel wimaks ka kenna lind sada. Agga tem-
ma ei sa ka korraga nenda teisets lomaks pöör-
dud, waid agga aega möda. Esites romab
ta ussimodi; siis kaswab teirma kehha ümber,
kui kowwa koroke, kus sees ta otsego surnud
kaua aega wait seisab; ja wimaks tulleb ta
seält wälja, ja hakkab lennama ülles omma
rõmo pole.

Ta tulletab mele innimesse ellopäwad. Es-
sites pattune innimenne romab otsego pahha
usf siin mailma muddas; pärrast maggab temma
kehha kowwa kirsto laude wahhel kaua aega
koggoniste wait; ja wimaks tulleb ta seält
seest wälja ue ärraselletud, üllestoušnud ihho-
ga, ja hakkab lennama ülles omma rõmo pole.

Bibliko suggu on kahhesuggune. Monnedel
tiwad seiswad üllespole, need lennawad päwa;

teistel tiwad allapole, need lennawad õse. Mago Ma peäl on ka kaks suggu rahwast, walgusse armastajad, ja pimmedusse tagganoudjad.

Uks on kotpimme, et ta ei nä kuhho ta lähhäb; liblikul filmad peas, et ta keif selgeste ärratunneb.

Uks närib lehta ärra, ja rikkub põsade illo, liblik joob lille süddamest kossutust, ja lil õitseb weel illusaminne üles.

Ilma auta külwatakse, auustussega touseb üles; nõdruskes saab ta sisse pantud, wäes tulles ta wälja. Jummal teud on keif imelikud, ja kes neid tähhele panneb, sel saab suurt rõmo ja kallist õppetust.

S i i d.

Kui kuningas istub omma aujärre peäl, siis on temmal sidsammeti kuub selgas, ja piskofesses ussikeses on sedda sidi lõnga kudunud. Ja kui kuningas hingab omma furno kirsto sees, siis on temmal sesamma sidsammeti kuub ümberpantud, ja piskofesses ussikeses wõtwad sedda riet läbbinärrida.

Uks sidi kudduja ussikenne teeb 500 künart penikesi sidi lõnga walmis, ja et se kahhefordne on kofkoferotud, siis on tedda üllekeige 1000 künart ehk 333 sülda, se on pitkuti arwata

rohkem kui pool wersia maad. Agga se ussikenne ei wõtta mitte isse sedda lõnga nenda pitkaks wennitada, waid ta teeb temmast üks ferramodi pessake, ni suur kui tui kesse munna, ikka seest kitsamaks; ja kui pesa walmis, siis ta maggab seal sees, ja otab omma aega. — Senni kaua tulles innimenne, wõttab sedda sidi ferrakesi puoksast mahha, wistab sedda soia wee sisse, et ussikenne seal sees ärrasurreb, ja siis hakkab ta sedda lõnga lahti kerotama. Pärast saab ta ketratud, wimaks sidi riek kanga peäl koutud, keige wiimses kuet temmast tehtud.

Kui rikka mehhe tüttarlaps mehhele lähäb, siis panneb temma sidi rätik kaela ümber, ja kui wäese mehhe tütre hing omma taewalikko peigmehhe juure on lainud, siis pannewad maarahwas linnane rätik temma su peäle. Peäl mulda on suur wahhe sidi rätiko kandja wahhel, ja sandi hilpude kandja wahhel: agga mätta al, pärrast kui se sanna on üteldud: „Mullaks pead sa sama!“ — siis lõppeb keif wahhe, põrmuks sawad mollemad.

Muudkui hingeluggu on teine: usklikko hing taulab taewas, uskmatta hing oigab waewas.

Wiffertkaar.

Kui wihamapisad taewa pilwedest mahha tullewad Ma peäle, ja päike paistab nende

peäle, siis näwad filmad witterkaart. Temmal on lodud seitse karwa, ni paljo kui pälwed Jēsa meie sees, ja pāwad nāddalas, ja Jēsanda sannad risti peäl. — Reed karwad on punnast ja kollast, rohkelist ja sinnist karwa, ja weel teised, agga neil ei olle mitte nenda wahhe wahhel, kui neil paeladel, mis tüttarlapse perja ehk peaehte peäl on; waid teine otsego lähhab teise sisse, et film ei sa arro, millas üks hakkab ja teine lõppeb.

Perja paelte wallitsemisse jures woib tüttarlaps ka monned mötted möttelda. Must pael on kui leinaminne patto pärrast, walge kui tanno andeksandmisse pärrast. Sinnine tähhendab taewa truust, ja punnane pühha werre wallamist. Rohhelinne tulletab kewade orraste illo ja lotust Summala peäle mele, ja kollane Nukununga kullatud karrikast altari laua peäl.

Nüüd rätigem jälle witterkarist. Midda mustem pilw ja roheminne wihma saiab, sedda kennafeminne paistab witterkaar. Midda surem hädda, sedda liggem abbi. Ta tahhab meie nõdruste sees wāggew olla, ja kel paljo on andeks antud, se armastab paljo.

Kui armopäike ei paista, siis on agga murrepilwed üksi taewa külges, ja witterkari illo kaddund. Agga meie ei pea omma lotust ärraheitma, sest pilwed tullewad ja lähwad, ja lauwad ifka kord ärra: agga päike jääb allati

taewa külge, ja kui sedda ka ei olle igga kord nähha, siis teame ommeti, et ta ifka se pärrast ei olle koggoniste ärrakaddunud ja otsa sanud.

Kui haige laps nuttab pimmedas kambris sāngi peäl, siis emma tulleb toast tedda rõmustama, senni kui ta jälle wait jääb; agga pärrast ta lähhab jälle tuppa, ja ütleb ukse peäl: „Ärra karda, lapsokenne, üksi olles: minna istun siin laua äres omma tō jures. Kui sul middagi tarwis, hūa agga.“ —

Ja lapsoke jääb rahhule, mõtleb: „Mis mul karta üksi olles, emmake sa kuled mind; kui mul jälle wallo tulleb, warši minna kutsun sind. Sinno sülles on mul hea, sinno käest kinni pean, senni kui ma taewa lähhān, pühha inglifest saan nähha.“

Wihm on hea, ja pāwapaistminne on ka hea, iggaüks ommal aial. Ei mitte allati wihmasaddo, siis saab Ma liaste märjaks; egga ka mitte allati pāwapaistmist, siis poud wõttab keit kinni.

Agga wahhel wihma, ja pāwapaistet peäle, ja witterkaar pilwede sees, ja Summala kirri filmi ees: „Omme witterkare ollen ma pilwesse pannud, ja se peab seādusse tähheks ollema minno ja teie wahhel, et ei pea mitte wesfi sama upputusfeks, keit lihha ärrariktuda.“

Linnopessa.

Olled sa kord hästi waatnud omma filma-
dega, kui immelikult kennaste linnopessa on
kõksoeatud. Kui sa ei olle weel hõlega täh-
hele pannud, minne kas praego, kui sa tead
monni pesa liggidal ollewad, ja wata ta ärra;
agga ärra te selle linnoessese wigga, kes seal
peäl istub, egga selle nore perrele, mis seal
sees on.

Kui innimesed hone ehhitawad, siis aita-
wad moistus Peas; käed, jallad; kiwid,
lauad; kirwes, saag; hamer, naelad; meistrid,
sellid; — ja kui hone walmis, siis on mitto-
kord üks wigga siin pool, ja teine wigga seal
pool, ja targad mehhed walmistasid ennestele
pahhandust.

Kas linnopessa jures on ka pudust külges,
et siit puhhub tuul sisse, ja seält tulles wessi
läbbi? — Kas on sedda? — Ei ühtegi, ta
on ni hästi tehtud, et ta ei woigi weel parrem
olla, kui ta jubba on. Ja misga on ta teh-
tud, paljo riistad läks senna tarwis, mitto
asja said senna kõksofantud? — Riistad on
keigest üks noffikenne ja kaks jallakest; ja nou,
mis senna prugiti, on must muld ja tiginudda,
heinapurro ja õllekõrred, puokad ja kuwad
lehhed, ning pehmed sulled sisse: walmis! —

Olled sa peäsofesse maiatööd ka näinud? —
Panne tähhele, kui ta lauldes kui nool eddasi

lennab üle wee, ja korraga lastab ta rinnad
nattokest wette, et sulled eest märjaks sawad:
siis rutto ärra senna, kus penikest tolmo tee
peäl ehk põlloäres maas, rapputab rinde peält
weetilgakesed tolmo peäle, aiab jalgega kotto,
seggab noffiga läbbi, jubba tük suhho: Sum-
malaga, seal ta lennab kaugele ärra selle hone
põle, kus ta kattukse alla hakkab omma maia-
kest ehhitama ilmawäsimatta. Ei temmal polle
aega selfimeestega jutto aiada, üks murre on
tal allati mees. Ei ta puhka jalgu tee peäl,
tiwad kandwad ühtepuhko eddasi; ei ta uino
wahhel maggama, üks õi polle aega kül hin-
gata, teine teise kõrwas, ikka kaks tükki pari
kaupa. Redda ta kord on selfimehheks omma
ürrikesse suirõmo peäle wallitsenud, sedda ta
tunneb, selle põle ta hoiab, sedda ta ei un-
nusta. Kui selle filmad lahti, siis on rõmo-
laul temma suus, kui temma ärrasurreb, siis
leinamisese luggu waewab tedda surmani.

Selle peäle mõtle, kurri pois, kel hea meel
pesa lõhkumisesest, ja rõõm, kui peäsofe mah-
hatulleb.

Summal on ka tedda lonud rõmo tundma
ilma peäl; kui sa talle murre tonud, küssendab
ka temma heäl Selle põle, kes keik näab: ja
so Pea peäle jääb Taewa issa kange wiha,
kes sa wõtsid kurja tehha.

Linnud on mitmesuggused, ja iggal linnul
omma wiis, kuidas ta omma pesa ehhitab.

Kaarna kõrge männa otsa, lööke teeb mulla
sisse, warblane kattutse hunga wahhele, par-
did jõe kalda äre; iggaüks, kus temmal tar-
wis, kus tal keige parrem koht.

Ja kui pessa walmis, munnad arro järrel
teine teise kõrwa, monnel wähhem, monnel roh-
kem. Ja kui audumisse aeg kä, siis üks is-
tub pessa peäl, teine lennab toidusse järrel.
Ei nad taple egga tüllitse teine teisega. Üks
armastus allati.

Ja kui poiad wäljas, siis weel keige ken-
nam holekandminne; mitte keik head ühhele,
ja teised peawad ilma jäma: iggaühhele omma
korra järrele.

Kas keik wannemad tewad nenda, ehk kas
mitte monnel lapsel praego wessi filmis, et ta
mõtleb: „Oh mo Jummal, kui minna teeksin
ka tööd pääw otsa, ei minno peäle wata issa
egga emma ilmas lahke näoga, ifka taplemist
ja pahhandust. Teine maggab parsil, ja tem-
ma pead pillitakse. Issa ja emma on mind
mahhajätnud, agga Issand hoiab minno pole.
Mistal ma sind nähha saan, armas Issand
taewas!“

Olle rahhul, lapsok, se aeg woib peagi
sulle tulla, et auwärrawad tehakse sulle lahti,
ja lähhäd pühhadega fori peäle laulma.

Gilled.

(4. 24. II. 49. M.)

Kewwade ärkawad lillekessed talwe unnest
ülles, ja watawad omma selge filmikestega,
mis ued asjad Jummal arm jälle ettetoob,
ja ütlewad innimesse wasto: „Sinna pead
ueste sündima, muido ei sa sinna mitte Pa-
radisi aeda.“

Sui seiswad nemmad ehhitud parreminne
kui tunningas Salomon omma au sees, ja
näwad, kuidas willi pääw päwast kõrgeminne
ülleskaswab, ja ütlewad innimesse wasto:
„Miks sa allati riette ja toidusse peäle mõtled;
katsu agga, et sa pulmariet selga saad, muido
ei wõtta sind Kuninga poeg mitte omma ar-
molaua äre.“

Süggise walmistawad nemmad ennast Jum-
malaga jätmisse peäle: tuktub leht lehhe jär-
rel mahha, lauljad linnud jäwad wait, ehk
lendawad ka ärra kaugele male: peäsokesesed
näitawad teed, kurrewäggi nende järrel, luiged
ja metsannid keige wiimsed; — siis lilled wan-
tawad ka pead alla pole, ütlewad weel enne
lahkumist innimesse wasto: „Egga sinnage
iggaweste ja seie ellama; mõtle agga minneki
peäle: wahhest lähhäd sa äkilisse surma kätte,
weel enne kui meie wiimne tunnike tulleb.
Hoia kowwaste Saatja käest kinni, et ta sind
surma sillast ülleaitaks, et sa mitte hukatusse

jõtte ei kukku, muido nuttame meie sinno waese ihho ja hinge pärrast, ja ükski ei sa meid enam rõmustada!"

Talwe on keif wäljalilled kaddunud, agga kui külm hakkab tekäia paltet pinnase werwiga malima, otsego talweounad pu külges: siis õitsewad püsokesse afna rudi peäl eatse lilled üles; ja kui päwa touso aego päike paistab peäle, siis on nad kui rosilille karwaga ehhitud. Lapsed tulleswad, wahhiwad: „Dih, mis kennad lilled on õse seie afna klasi peäle kaswanud!" — puhkewad peäle, katsuwad näp-poga. Subba kaub teine teise järrele: sest nad on külmad ja ilma jureta.

Mürristamine.

Kui sui pallaw waewab innimesse ja lomad, ning willi põllo peäl tahhab ärrakuiwada, ja rohhi asa peäl, ning keit lilledesed närt-siwad; siis ütleb innimenne: „Oh peaks Jum-mal agga pittse mürristamist andma, ja hea wihmaoog temma järrel, siis hakkaks keit jälle ueste ellama ja kasvama, mis nüüd otsego wallus ja waewas on."

Sa pilwed kogguwad louna poolt, ja mustad pilwed õhto poolt, ja linnud iggaüks omma pessa peäle, ja metsakari seisab, ei tahha enam süa, ja tekäia katsub maia ullu alla sada: jubba pittse tulli ja walke löminne näitab en-

nast, Jehowa sõawäggi otsego taewawankri peäl sõidab ülle pilwede; ja innimenne ehma-tab: „Oh mis kange hoop olli se, ta panneb keit tehha wärrisema!"

Sa pisad tulleswad mahha, ikka jämmeda-mad, ikka rohkeinne, kange tuul tagga, annab joudo oole. Nüüd ta joseb nago oawarrest mahha, et pahha sel, kes tee peäl, ta saab jo märjaks särgini; ja ikka pittse tuld ja walke lömist wahhel, ja Jehowa kange heäl pilwede sees.

Ärra jõe mitte wihma pärrast pu alla: pittse tulli tulles korraga üllewelt, ja lööb suurt puud mahha, ja sinno süddant lõhki.

Meie maal läks sel aastal 1839 karja poisike kange pittse mürristamise aego lamaste jurest ärra, sure pu alla, mõtles: „Miks ma muido lassen ennast wihmast märjaks tehha!" — Tulli pittne mahha, löi puud katti, ja poisikese surnuks.

Lambatallekessesed tullid päwa lode aego koio, koerakutsikas nendega. Sõsa, emma ehmatawad, — lähwad metsa otsima. Subba Johanikenne maggab surnud mäna al!

Kenna hea poisike, 12 aastat wanna; mat-miste jures keitil wessi filmis, kui õppetaja temmale mulda peäle panni, ja rahwast mae-nittses halleda heäleaga ja ligutud süddamega.

Ni kenna kui üks lilleke,
ni wagga kui üks talleke:
surm kiskus tedda ello seest;
— se õppetago igga meest.

Sippelgad.

Kül teie lomakesed woite meile teifile õppetuseks olla, et meie mitte aega ei wida omma tõ jures selle ürrikesse mailma ello sees. Warra hommiko jubba teie ollete platsis, ja õhto hilja ei seisa teie ka mitte wait; eks teie jallakesed woi ka wässind olla, kui õse heidate maggama omma pissokeste kambride sisse.

Agga ka selle polest woite meid õppetada, et teine peab teist lahkest eitamata, kui mees üksi ei sa toimo. Wata onnemeti terrawaste, kui sippelgas weab monni puoksake pessa pole, mis temmal wägga raske on, et ta kül ennast wennitab ja sirrutab: se on temmal otsego jämme palk ühhel mehhel weretada. Agga warsti tulles üks, teine, kolmas sippelgas jure, üks aitab eestpoolt, teine wõttab keskelt tõsta, kolmas lükkab taggant, jubba oksake lähhab eddasi ja eddasi — saab pessa liggidalle. Agga nüüd tulles õige hull wälja: „Katsume ikka üles aiada, sest saab kui tuggi meie maia kattuksele!“ — Nattokest aega nago mõtlewad, peawad nou, keik korrapiddi mollemalt poolt jaggawad sõawäggi poleks, nüüd hobilt: „Hakkage!“ — Ja otsake touseb, ladwapool ülespidi, tüikapool allaspidi: „Katske weel nattokest!“ — jubba warsti üllewel, — seal ta on paigal. Keikil hea meel pärrast tõ waewa, et se nenda hästi korda läks.

Kui waene saunamees omma urtsiko kattukse paripund parrandab: mädand mahha, ued üles; kas tulles perremees ehk küllaltine ka abbiks nattokestegi aia peäle omma perrega palgid tõstma? — Kusi wõtta! „Egga temmal waesel polle meile õllut anda. Lasj? ta isse katsub peäle.“

Sippelgad woimad meile ka õppetust anda holekandmisse pärrast nende lapsokeste eest, mis Jummal meie holeks on annud. Kuida need pissokessed targad lomakesed allati mõtlewad, et agga nende munnadele ei peaks kahjo egga wigga tulles. Kord päwa paiste kätte sojendama, kord wihma eest warjule wia, kord kambrikesed puhastama. Nende keigesurem rõõm ja rahho, murre ja mõtte, tõ ja teggo ikka omma poiade pärrast; et kui kegi tahhaks neile pahha teha, siis annaksid nemmad ennast enneminne mahhalüa ja ärratappa, kui et nad ommad armokessed waenlase kätte jättaksid.

Kas tewad nenda keik wannemad?

M a h h e.

Mis kahjo põllomehhel, kui rahhe lööb wilja mahha, ja ei jä muud järrele, kui wessi filma ja murre süddamesse.

Agga mis Jummalast tulles, se tulles keik heaks neile, kes tedda armastawad.

Üks wanna õppetaja watis kui aego aknast, mis mustad pilwed need on, mis seal metsa poolt tõuswad, wõttab akna lahti, kuleb kuidagi kahhin läheminne tulles, ütles laste wasto: „Se on rahhepilw, hoidko Jummal waeste meeste põllud armust.“ — Rahhe tuli ligi: malle, lapsokeksed töid ouest terrad tuppa, ütlesid: „Nä, nago erned ja oad, kahjo et neist sa leent keta, siis woitsid waesed innimesesed ennestele õige hull korjata.“

Tunni pärrast olli keik rahhe möda, pääm paistis jälle sojaste. Aidamees tuli mäele, ütles kurwa näoga: „Armas õppetaja, teie nistsud on läinud!“ —

Õppetaja ütles: „Mis Jummal teeb, on hästi tehtud.“ Läts õhto pole watama, poolteist wersta arwata, mäe kingo peäl kaks wakkamaad lomist metsa sees: ja ei olnud ka lo-
tust, et seält woiks weel niidagi wäljatulla, ta olli wägga purreks peksetud.

Agga ta jättis Jummalale holets. Mis olli läinud, sest olli ta ilma, agga mis olli jänud, se hakkas joudsaste ülesaiama; ja süggise ta sai igga ühhest wakkast, mis ta olli külwanud, kümme wakka jälle kätte, ja tännas Jummalat.

Agga üks teine wanna mees olli, sellele pakkus temma hea naber 180 rubla pabberirahha temma nistsopõllo eest, mis maantee ääres tekäiate filmad rõmustas.

Wannake ütles: „Pange 200 täis.“

Teine wasto: „Se on liig.“

Suggulasfed tullid 30 wersta tagga woõ-
raks. Kui leen ja lihha olli södud, ja kogid piddid kõgist ka weel tulles, ütles wanna perremees rõõmsa näoga: „Pärrast kohwi lähme watama, kuidas nistsud mahha tulleswad. Ma ollen keik külla kottotellinud, et ta peab ühhe tunniga mo ka ollema; kurbas agga otas rehhe-
kambris keige omma perrega: se peab meil lust ollema!“

Kogid todi kõgist laua peäle: rahhe tuli pilwist põllo peäle. Tunni pärrast läts wannake omma suggufeltiga watama. Otsas. Mitte märki. Ei sel päwal maitnud piip.

Merri.

Merre laius on kaks kord surem, kui sedda maad, mis Jummal lonud. Kui meie kahhe meeste käest, minno ja sinno käest olleks mailma lomisse jures non küsitud sanud selle asja polest, siis meie omma sure tarkusse järrele olleksime wiist üttelnud: „Taewataat, miks tarwis ni paljo wet lua, lo parreminne rohkem maad, et woib ennam põldo tehha: innimesi saab wimaks wiist monne kohta ni paksult ollema, et peawad seltsikaupa omma wanna ellamisse kohhast wälja minnema, teist asjet ennestele otäma.“

Agga kust siis tuiswad teif need weepilwed, kenne seest teif se armas wiim mahhatulleb, mis meil teifidel ni wägga tarwis on, et kui sedda üht ainust kui otfa ei peaks olla, siis surrence puhhas nälga ja lojussed ja teif. Sepärrast armas Taewaisa teggi omma tarkusse, agga mitte meie rummalusse järrele, et ta kaks jaggo rohkem merd on lonud kui maad; ja meil polle parremat nou, kui omma su peäle lüa, ja wait olla.

Agga kui ommeti üks ütles: „Miks siis Jummal ni palju sola on puistanud merre põhja, et merrewessi on ni wägga solane, nago üllearro solatud leen. Et ta olleks woinud solaterrakest parreminne puistada meie solapütta, ja solawakka sisse. Meil olleks ta wägga hea asfi olnud räimed solatada, teo-mehhele karbi sisse panna, ja koddo perrerahwaga süa.“

Kust sa räimed olleks wõtnud? — Merrewessi ilma solata olleks jo ammo haisema läinud, nago teigepahham wirtsowessi, et mitte üht ainust kallatest polleks senna sisse jänud ellama, ja se kange merrewee hais olleks meie suud silmad kinnimatuud, et terwe Ma olleks üks suur furnoed olnud, teif mailm furnokehhad täis: lojussed, metsalomad, linnud, usid — teif wiimine, kel ellaw õht sees — se olleks üks raibeunnik olnud pörgohaisust täidetud.

Mis weel head sest soolweest? — Soolwessi palju raskem, kui mu wessi. Raskem

wessi hoiab laewad kõrgeminne üllewel, et selle assemel woib paar sadda wakka rohkem wilja sisse wia: ikka ta ei wau mitte wee äre tasssa, waid seisab omma arro sees.

Agga miks need kanged tuled merre peäl tõstwad merrelaened maia kõrguni ülles, peksawad laewa küljelaude külge, aiawad wasto paed, et ta poleks lõhki lähhab: willi merresse, mehhed uppuwad, ei ja üht ainust ülle, kes teistel koio rägiks, et nad moistakjäd hoida.

Üks jääb ülle, kes isse kolm päwa ja ööd kange tuletormiga kesset merre olnud, et õse ei tulnud unni silma, päwa ei tahtnud leiwapaloke maitsta, ja kes sulle ütleb: Müüd olen minna laewa leidnud, mis ilmas merrepohja lääh; ja sedda on mo Isand teinud, kes üllewelt teif ärranääb. Siis ruttagem nüüd sisse tulla; kus woib kül parrem asse olla? —

Silma d.

(§. 25. II.)

Silm on ihho künal ja hinge tunnistusmees.

Kui pimmeda tuppä künal tuakse, siis maiarahwas selletab, mis seal sees on; ja kui innimesse silmad pimmedaks jäwad, siis ei nä ta mitte, mis temma ümber sünnib. Kui waene pimme sant keppe neal tassakeste ja pittamisfi möda maanteed astub, siis tanna,

et sul kats terwet filma on; ja kui sul kats terwet ihhofilmad on, siis katsu, et hingefilmad saaksid sulle ka antud, et so hing mitte pimmeduses ei ella. Ihhofilmad näwad, mis ihho ümber sünnib, hingefilmad tundwad, mis süddame sees sünnib. Agga ihhofilmad andwad sest tunnistust, mis seal sees on, seppärast ütlesime sellestinnatse peatükki hakkatuses, et film on hinge tunnistusmees.

Kui emma jättab poja Summalaga oue wärrawa ees, et ta linna lähhab, seppärast et temma lisonummer on nenda wäljatuluud, et ta peab minnejatte arwo sees ollema: siis enima filmad on koggone teistwisi, kui siis, kui pari päwa pärast poeg astub korraga tuppä, et tedda linnaotster ep olle wastowõtnud. Silm on hinge tunnistusmees.

Ja kui moisaannem ütleb kohtolaua ees: „Nistjaan, sinna olled üks wastopanneja ja holeto perremees olnud, ja need kolm aastat olen minna sinnoga kannatanud, et sa piddid parremad mõtted sama. Maad on minno pärast, ja ma woin ommaga tehha, mis ma tahhan. Jürripääw olled sa kohhast lahti!“ — Ja moisaüllema filmad on pahhased, ja Nistiani filmad on kurwad, sest film on hinge tunnistusmees.

Ja kui ta ütleb jälle: „Hans, sinna olled omma sullase põlwes tru ja holikas olnud; ja minna annan sulle Jürripääw Nistiani

kohta!“ — siis on moisaüllema filmad lahked, ja Hanso filmad rõõmsad, sest film on hinge tunnistusmees.

Silm, et ta kül pissoke on, agga temma sisse mahhub paljo korräga. Kui sa kirrikori peäl seisad esimesesl joulo pühhal, ja rahwas laulab errilatte heälega: Au kitus olgo iggawest, ja watad üllewelt mahha, siis näab so film tuhhat hinge korräga.

Ja kui lähhab Janipäwa õhto koio pole, ja mõtled: „Mis mul sest saab, kui ma jään nende hullu meeste kutsmisses järrele tõrwa wati põllemist otama, ja winalakkujatte õiskamist ja joobnud meeste kiskumist waatma ja kuulma? — ja käid enne päwa lode weel kord omma põllo ümber: siis paistwad rohkem kui kümme tuhhat wilja pead korräga so filmisfe.

Ja kui Paasto Maria päwa õfe tulled omma solapüttiga linna poolt koio pole, et päwa teeb wägga sulla, ja õfe saab itka hädda pärast so hobbose lomake weel reggi wetud eatse peäl eddasi, ja isse käid tõrwa, ja keit on wait sinno ümber, et sul aega on mõttelda, ja mõtled: „Kas sünnul, Isä taewas, peaks sest hea meel ollema, kui ma omma tehha paastmissesga waewan, ehk kas se woib mo pattud ärrakautada? — Ta ei kauta ni wähhä mo pattud, kui tulles neitsit Maria taewast mahha, egga ta ei woi mind rohkem aidata, kui mo õnnis emma, kes surnoedas maggab:

sest nad ollid mollemad ka mehhest ja naefest sündinud, ja „ei olle muud nimme meie ar- tud, kelle sees meie peame õnsaks sama, kui agga üks nimmi, kelle ees keif põlved peavad kummardama.“ — Ja watad ülespole tae- wa, ja nääd korraga, kas sadda tuhhat tae- watahte, ja tunned, nago ütlesid nemmad keif kotto ühhel hobil so mõtlemisse peäle: Amen, se on tõeste tõssi.

Silm on ihho künal, ja waimo tunnistus- mees.

Silma sisse ei lasse legi middagi tulla, ei ka sedda wähhematgi purro pihhokest, ja kui se on koggematta senna sisse sanud, siis film hakkab wet tilkuma, ja näppo otsaga katsud sedda pihhokest wäljapühtida.

Ja kui patto wigga on so süddamesse til- kunud, ja tahhab senna asfet teha, siis ütled sa: „Miks sa mulle õmaiaks tulled, mul on Keigeförgema Runninga Poeg woõrats tulnud, ja tahhab mo jure jada keif päwad mailma otsari; agga sinna olled sest wäljatulnud, kes rōwel ja tapja olnud algmissesi.“ — Ja selle sannaga aiad sinna kurja waimo ärra kaugele.

Silm on ihhokünal, künalit hoitakse, et ta ei kustu. Küünla andja seadis filmakulmo karwad kui üht piisokesi wickerkaart sinniste filma pilwekese peäle hoibjaks, et kui omma palle higgi sees tööd teed, ei pea higgitiilgad senna sisse tulles, sedda rikkuma.

Ja filmategaia panni filma riipsekarwad mollemat poolt filmalaude, et kui õse maggad, siis peawad nemmad so nāggemisse walgust hoidma, et lae peält purro egga tolmo, egga middagi ei pea senna sisse kukkuma; waid kui sa ülesārtad, woid rōõmsaste kita sedda Lojat, kes ue päwale annab ka uut joudo.

Tehkem tööd Jummal aunts ja wennade kassuks, sest tulles pimme surmad, kus legi ei woi ennam tööd teha; agga wiimisel päwal touseb ihho mullast, ja peawad uselikkude ärra- selletud ihhud parreminne paistma, kui päife taewa külges.

Nelli head asja.

(Mm.)

Kotti täis rahha, aida täis wilja, kirsto täis rided, lauda täis lojuksed? —

Agga minna tean monda meesi, kel need nelli asja on, ja kui sa temma pallenāo peäle watad, on se ni täis pahhandusse kortso, kui kuinud paslanahk.

Sepärrast rāgin minna parrematsest asjadest, mis ni wāgga tarwis iggaühhele, et kui üks ainus nendest peaks korraga ärrawoetud sama: siis surreksid kolme päwa pärrast, eht ka weel enne keif innimeste hinged ja lojuksed, ja keif, kel ellaw õht on.

Ja tean ka monda meest, kel ei olle mitte ennami, kui agga monni rubla rahha, ja paar waffa wilja, ja faks pari rided, ja kolm, nellilammast: ja omneti rahhotinne sudda.

1. **Ma.** — Ma seest kaswab iggapäwane leib innimesse ihhule; ja rohhud ellajatte köhhule.

Ma seest kaewatakse rauda perremehhe sahha tarwis; ja waste waese mehhe päwa palgats.

Ma peäl öitsewad lilled, misga perrenaene kirjo tue lõnga werwib; ja öied, kenneft aptekis kallid rohhud kedetakse haige mehhe wallo wasto.

Ma peäl näitwad ennast kiwid, mis inimenne kolkoweab omma maia allusfeks; ja puud metfas, kenneft seinapalgid seätakse ja kattakse parid kinnitakse.

Ma seest jooksewad hallika soned wälja; ja Ma sisse kaewatakse kaew, kust wet saab.

2. **Wessi.** — Kui sa näddal otfa olled särki ihho peäl kandnud, siis wõttad pühhapääw puhhas särk selga panna, ja mustats läinud saab pessu sisse.

Gunt, karmo ja loukoer sõwad lambalihha torest, ja se maitseb neile wägga hästi; inimenne tahhaks parrem sõmata seista, ehk kuiwa leiba närrida, kui torest werriht lihha suhho wõtta. Lihha patta, wessi keeb, roog walmis.

Kui tefäia wässind, ehk wiljaleikaja janus, ja monni rikkas mees ütles kiuste pär-

rast: „Säh rubla rahha, agga seisa weel üks terve pääw jomatta!“ — kas ta wõttaks parrem rubla rahha, ehk kaewust wet.

Ja kui müriseppale peaks lubja, ja liwa, ja soue kätte todama, ja kätama: „Sakka peäle!“ — agga weetilka ep olle temmale liggi todud, kas ta saab kolm kiwwa paigale pandud? —

Kui wet pollets, kus peäl laewad käitsid, kust siis kalso saaks, kust siis wihma tullets? Otsata suur merrewessi aiab uddupilwed üles, need lähwad eddasi taggañ feige made peäle, tuleõht puhhub neid kounalle: jubba wihma hakkab mahha tullesma.

3. **Tulli.** — Maounad mamehhe sõbrad, kui monni hea mak feldris, ja üks jaggo põllo peäl, ja matti täis paias keeb; ja feige parrem meel, kui jubba soolweega saab kasta, ja hammaste wahhele pista: agga torest ei sõ sedda muud kui sigga, innimesse roale tulgo tulli abbiks.

Ja hobbone ei sa ilma rauata wori peäle minna, ja raudrattad seiswad kaueminne wasto. Sahl ei sünni ilma tulleta, ja nugga katsub ka tullesõhko, enne kui temmaga saab leiba leigata lastele.

Waesel mehhel polle mitte sedda tagga-warra, et ta mamööti ja nõritükki labbisaab; senna peäle weab ta kül sõnniko laudast, agga

küttisfe maad loob ta hao ja mättastega: siiski, kui ta tuld jure ei pista, siis on keif tö asjata.

Ja kust talwe hommiko ja õhto saaks naesterahwas sukka kudduda pimmedas, ehk woffi fedrata, ehk kangast üleskärvida, ehk last ramatust õppetada, ehk wanna issa ahjo nuktas pipo põlletada aiawiteks, kui tulloke ei tullets omma nonga ka jure.

Ja kui kange talwe külmal tuul puhhub seina läbbi, agga tullu põlleb ahjus: siis on ifka lotust, et tullesoe woimust saab talwekülma peäle.

4. **Tuul.** — Kes panneb westitiwad ke-rotama, et jahho joseb kotti suhho? Kus läh-häb ennam aega, kääkiwiga seina äres, ehk tulewestil mäe otjas. Agga westi jures panne, pois, tähhele, et so kumb ei putu ratta wah-hele, sest rattad wötiwad riinalund ka piggistada. Ja mees, ärra astu tiwade alla, et nad so mütti mahha ei wiska, ja pealund purruks ei pekka.

Kui rukkis õitseb, ja pehme tuleõht ei aita, siis õitsgo ta omma hinge wälja: agga wisstis tulles näljaaeg ja nappus kätte. Üks nädal ilma tuleta, ja sadda tühhat innimesesed mures.

Ehk kui õitsemise aeg olli kül hea igga-piddi, et ka waene mees omma lotust täieste on kätte sanud; agga kui sarri rippub kõie kül-ges, ja mees willistats omma hinge wälja, tuul hoiab emale: sarri täis, kot tühhi, ja kõht ka tühhi. Tühhi kot ei seisa püsti pai-gal, agga tühhi kõht ei seisagi maas rahhul.

Raewad towad sola, ja sõitwad ühhe õ ja päwaga sadda wersta ilma hoosteta ja ilma piitsata; ja teradda on ni lai, et mitto sadda woiks kõrwu ja woito aiada, polle tarwis kar-ta, et ruum kitsaks lähhäks, nago ladaplatzil kauplejattel. Agga kui tuul ütles: „Jumma-laga, minna lähhän pariks nädalaks woõra male ka omma aega wiitma: katske kuida läbbi sate ilma minnota!“ — Raewamehhesd lasseksid põlwili mahha ja palluksid:

Tulekenne, ärra minne,
ja ja meile seltsiks ka;
olle meie wennakenne,
puhhu omma õhuga:
aia purjud laialt üles,
kanna meid kui emma süles;
wi meid linna, sada randa,
wõtta ifka hoolet weel kanda.

Rikkas mees saab ifka läbbi,
waene otab ammogi;
ärra te meil sedda häbbi,
leppi jälle peagi:
meie moistnud tännata,
sind ka hästi palluda;
anna andeks meie wõlga,
ärra põra ennam selga!

Tulekenne naerab wasto:
„Sündko teie fanna peäl!“ —

jubba tundwad laewa mastid
kange tule õhho heält;
weski tiwad kerotawad,
weski rattad jahwatawad;
sarjast lennab willi mahha.
Tuul on hea mees, ei te pahha.

U n n i.

(h. 26. II. M.)

Kui õhto maggamisse aeg kä, siis sowib
wässind ihho hingamist. Innimenne wõttab
rided seljast, peastab jallad lahti, kustutab
tullokest ärra, pallub omma õhto palwet, ja
firrutab ennast sängi peäle.

Essteks waurad silmalaud kinni, pärrast
jääb kõrwakuulminne taggast, wimats tulles
maggus unni peäle.

Kui jubba suur Jummal isse, kel hinga-
mist ey olleks tarwis olnud, hingas seitsmen-
damal päwal keigest ommast lomisse tööst, et
ta sellega tahtis meile märko anda: kuus päwa
pead sa tööd teggema omma palle hiigi sees,
agga seitsmendamal päwal pead sa Jummal
koias koggodussega omma surematta hingele
toidust otsima: — kui wägga tarwis woib
siis hingaminne ja õsemaggaminne sel waesel
nõdral innimeses olla, kelle joud peagi ärra-
lõppeb, ja kelle kehha rutto ärrawässib.

Kui kaua peab siis terwe innimenne mag-
gama, kui terwe päaw on 24 tundi pitk ühhest
hommikust teise? — Ta peab 7 ehk 8 tundi
maggama, agga lapsed rohkeminne kui wannad
innimesed. Ja kui kibbe tö aeg on, ja kes-
set sui, siis woib ta ka päwa lode aego mah-
haheita, ja päwaga jälle üllestousta, sest pä-
wal on kaks sömawahhet, kus ta woib ka wah-
hel puhhata, kui ta omma leiwakotti on jälle
kinni pannud: sedda ei tohhi kühjas feelda,
sedda ei tahha wallitseja wõtta. Te agga
tõeste tööd tö aial, siis ei tulle tegi sind
waewama hingamisse tunnil.

Agga kui lok on lõdud, ja laist teomees
ikka weel „weerleb ja pöörleb“, nago olleks
tal raske tinna wallatud ihho soonte sisse: siis
wõtko filter ehk kühjas rohko kaspe pu otsast,
ehk paio räätstilust — (keppi polle tarwis wõtta,
iggal asjal omma arro) — ja pango sellega
üks, ehk kaks, ehk ka kolm korda pükste
peäle, ehk siliko pihta: se wõttab sedda rasket
tinna lukondidest wälja, ja wallab ellawat
hõbbe asfemele ihho soonte sisse.

Agga kui monni mees ütleks: Muudo on se
ramat õige kenna luggeda, agga se peksotük
seäl sees polle mitte hea, nüüd nülliwad küh-
jad filtred meie nahka.

Kui nad nülliwad, siis tewad nemmad
sedda patto omma ennese hinge peäle, ja pea-
wad wastama Selle ees, kes on ütelnud, et

teine peab teise hea ingel ollema, ja ei mitte temma kurri waim. Agga kes jälle sedda kuusi tahhaks ülesleida, tuida suur wald woib koggoniste ilma kasse ning paio pu abbita wisi pärrast wallitsetud sada, et mitte rahwas ülesannetomaks ei lähhä: selle jure lähhäksin minna öppima, kas ta wahhest meewahha ehk sukkrotükiga ütleb laisa teomehhele: „Olge nenda head, kenna, kallis hingefe, töste pead üles, toetage käwarred wasto maad, wõtke jallad alla: jubba lot ammo lödud, ja teised keik töös; sähke wepperkoki suhho ning sukkrotükki kele peäle.“ —

Ehk kui rehhevarras wiib pool wak öse moisa wiljast selgas metsa, ja mattab sedda pösade wahhele, et ta loupä tahhab koio kanda: agga redi öhto leidwad karjapoisi üles, ja tulleb se asfi wälja; ja loupääw kohtolaua ees ütles wilja perremees: „Armas, kallis wennake, sul on wist tulline hädda koddo, wi peäle pool wak ennefele, ehk ma lubban weel teine pool jure, siis on ta üks wiiminne.“

Minno arrust olleks paljo parrem, kui wahhimeest peaks sisse kutsutama, omma kasse ehk paio apteki rohoga wargusse wasto.

Siiski, selle peäle polle seadust. Kes armoga ütsi moistab läbbisada: se katsko omma önnne, kui kangele se ullatab, ja kui pitkaks se festab; — minna armastan sedda wisi, kui

Taewatadekenne armastab: Hirmo ja armo. Hirmo, kui hirmo tarwis, ja armo kui armo tarwis; muudkui arm olgo pujuur, ja hirm olgo puotsad, siis tahhaks keik asfi hästi korda minna siin Ma peäl.

Taewas ja pörgus on teine luggu: teises allati hirm, teises allati arm. Agga se koht, kus meie nüüd olleme, sedda kutsutakse Ma aks, ja on taewa ning pörge wahhel; ja se rahwas, kennele se ramat saab kirjutud, kutsutakse Ma rahwaks, ja on seal sees umrohto ja nisso ka.

Ja se mis temma rindus tuksub, sedda kutsutakse süddameks, ja ühe süddame sees on ka kaks asja: head semet, ning pahha wilja. Head meie armastame, pahha meie karristame.

Ja peäle sedda sowin luggejale paljo terwist ja rahho, ja önnne, ning öse head und, agga päwa head tööd, ja pühapäaw oiget Jummalatenistust töe koias ja pühhas templis, kus Temma au ellab, ja temma sanna selleks, ning Temma armo jaggatakse.

R o m a d.

Innimenne ellajast ülem, sedda teab iggamees; agga et ellajas innimessele monne asja polest ette jouab, selle peäle ei olle mitte keik weel möttelnud.

Kui perremehhe wanna maia on jubba wägga laggunud, et ta ennami kuhugi ei kolba, siis ehitab ta ennesele moisa loa ja walla abbiga uut maia wanna asfemele; ja kui se keik holega walmis tehtud, siis on ta temmal hea, et seal sees kül mitte sohwa't egga peeglit ep olle, ei ka süred klasi aknad, egga lubjatud korskna torro, ei isse kamber, kus ta tuderib, ja jälle isse, kus ta teewet joob.

Sest sohwa peäl ei moista ta istuda, ja kui ta ka moistaks, ta märüb omma pasla ja wisodega sedda kollast jidisammetit pea ni mustaks, kui talli parrand. Ja on tal tarwis peeglist wadata, kui ta kirrifo lähäb, siis kaewo äres seisab pang, ja pangi sees on wet, seält paistab palle ka wasto, ja perjapaelad ning westinöbid. Kái peäle, keik on aus wäljaspidi, seestipiddine luggu on isse asfi.

Ja neid suri akna klasiid peksafid tallolapfed, kui sarwed kokko putuwad, peagi katti, ja peakfid takko tuusti ehk rienarro ettetoppi-ma, egga se passi ka hästi: ja korskna torro wiib keik temma parremat soja wälja, temma ei sa sellega toimo; suits puhastab, kui ta uksesi wälja käib, tallomehhe tubba keigesti sef haisust ning pahhast öhhust, mis sögist, magamisest, laste korristamisest, noude peesemisest, ja monnikord talwe aego weel lambatalle reddeli wahhelt wälja tulleb.

Ja tuderimisse tubba polle tal foggoniste tarwis, sef krekka feel ei mahhu temma

pähha, ja laddina feel ei tahha temma mokade wahhelt wäljatulla; agga katetismus peas, lauloheäl suus, pühha kirri armas, ja Ma uks kallis; ja siis weel peäle kauba mees-tesuggule: kirwega püüd raiuda, ja labbidaga rawi wötta, wikkatiga rohto nita, ja rehhaaga logo kokko riunda, sahhaaga künda, äggiga äästada; — ja naestesuggule; lapsse pea silledaks tommata, ja nende suud silmad puh-taks pesta, woffi kallal keddrata ja kanga peäl kudduda, roga keta ja lehma lüpsä. Se olgo tallorahwa tuderiminne, et nad sedda agga kätte saaksid.

Ja sepärrast polle tal ka mitte teewe tubba egga kohwi kanni tarwis, sest kohwi si temma kohmetab ja teeweest temma offendab: agga talli on tal kallis, ja tari on tal tarwis. Iggal linnul omma laul, ja iggal rahwal omma roog, ja jomaaeg ka roa järrele.

Süis on teada, et kui teewet polle mehhel tarwis, siis ep olle ka teewe kambrit wäia, waid agga suur tubba, kus nad ellawad, kamber kus maiariistad paigal, rehhe kus ta wilja peksab, ja monni ruum, mis ramato luggeja isse teab weel parreminne kui ramato kirjotaja moistaks temmale selletada: wata, tallomaia walmis, muudkui mingi tännoga süsse ellama.

Agga kelle kattus libbedam, ja kelle seinad öigemad, ja kelle parrand tassasem, mehhe woi mesfilasse? —

Minne wata neid mollemad ford terrawaste läbbi, ja wotta sirkel pumeisire käest laenuks liggi. — Messilasse hone, et ta kül kuigi sureke, on, agga ta on sure kunsiga tehtud, ja sinno jämmedad näppud ei sa sedda mitte ehitud, mis temma penikesed jallad teinud.

Agga kelle silmad selgemad, naese woi kanna silmad? —

Kanna emma näab sadda sülda üllewel, kui kül warritseb ta poiakesed kätte sada, ja kattab neid omma tiwade warjo alla. Lapse emma ei nä kolme sammo tagga, kannab kenad kulli künede kätte.

Kelle joud surem: sure mehhe woi piisokesse hobbose joud? —

Suur mees kannab kümme lesikast, ja löötutab seal jures; piisoke hobbone weab nelli-kümmend lesikast, ja polle wiggagi, kui mees mitte hullust peast tedda ei hirmuta ehk wämlaga peksab.

Kelle ninna parreminne nufutab: kütti woi koera ninna? —

Küt puhhastab püssi randa, et se kül kui mäddand muinnad haiseb, ja wäggewa wenne-podi tubbakahais ei olle ka wägga kallis, egga töggandi hais sapaste külges; mis temma sest holib, ta ei tunnegi. — Agga linno koera kutstas tunneb kangelst ärra, et lind istub pitka rohho wahhel, aiab sabba üllespole, watab tahha jögri pole, astub tasfa ette pole,

wahhib hästi linno pole. Subba lendab ülles pole, jubba kuttub alla pole.

Siis on jo messilane, kannaemma, hobbose-lomake, ja koeratutstikas nende asjade polest innimesest üllema.

Ja, muidoki.

Agga sest on jälle innimenne üllema lomadeft, et kui lojus surreb, siis wetakse raibet aia tahha, ja wistakse partst auko: agga kui innimenne surreb, siis wetakse kirsto furnoaeda, ja maetakse furnokehha lotusse peäle hauda, ja omma usforist peatse kohta, ja laulud, palwed jure, ja Summala önnistamist peäle.

Sundid.

Wanna moistosanna ütleb: kennal lapsel mitto nimmesid, agga monnikord on pahhal lo-mal ka mitto nimmet. Üks ütleb: „Sunt sõnud öse warfa ärra.“ — Teine rägib: „Mets jooksis õhto ülle tee.“ — Kolmas küsib: „Kas wanna hall teggi teile ka tännodi pahha, nago meie rahwal.“ — Neljas aunistab tedda jubba pea üllearro: „Paiowasstikas tulli meile woõ-raks.“ —

Mitspärrast Summal lastnud hundid sündida? — Minna arwan sepärrast, et mitte karjatsed ei tukku, ja lambad ei jõe karja ju-rest metsa. Agga siiski ei pea neid kurdad lomad mitte hoidma, egga armo nende peäle

heitma: waid kus sa leiad, lõ mahha, nülli uahka, mü ärra, wõtta rahha. Ärriko wõõrmöldre herra maksab sulle weel poolkolmat rubla hundi poia eest, wiis rubla waske wanna hundi eest.

Mis näggo tal on? — Kas minna tedda wahtnud? agga sedda tean kül, et tal terrawad hambad, et ta lambad saab nüllida; lai su, et ta rutto allanelab; ahne kõht, et ta ilmas rahhule ei jä.

Mis weel? — Pittad küned, karrune sabba, kelmi silmad.

Inglandi maal on mehhed keik hundid ärratapnud, wannad ja nored, wiimne hundi suggu, et seal polle mitte üht ainust leida. Lambad ei teagi, mis hunt on, ei karjatsed ka mitte.

Agga kuidas nemmad teistest Madest jälle senna sisse ei jõe? — Merri wahhel. Inglandima on suur saar, wet ümberringi igalt poolt.

Agga seal maal on ka se tark seadus tehtud, et ei tohi ka rahha eest neid näidata, nago teistes Mades näidetakse keiksuggust metsalomad rahha eest: loukoerad, tigrid, karrud, hundid, ja weel nisuggused kistjad lomad, ja need on kindla kastide sees, ja raudristid ees, ja auk sees, kust neile süa ja jua antakse.

Siis olli se wägga tark nou, üks aasi, et nad enne keik hundisuggu ommal maal ärra-

kautasid, ja teine, et nad pärrast ei annud enam lubba, üsi jälle sisse tua senna sare peäle.

Agga se olli jälle rummal nou, et need-sammad Inglandima mehhed üksford kautasid keik warblasse suggu omma sare peält ärra, lõhkusid pessad, püüdsid poiad, tapid wannad, ja mõtlesid, müüd jäwad ommeti meie erned seisma.

Erned jäid kül seisma lestade sees, agga mu willi läks hukka. Sigginesid ni paljo usid, ja muttitad, ja liblitud, ja keiksuggused vissofessed romajad lomad, mis wiljale kahjo tewad, et mehhed õige kimpus omma hulga ernestega, ja keigest muusi ilma.

Ei aitand, piddid kalli hinnaga saksamaalt ostma warblased kofko, mis linno puride sees laewaga senna todi, senni kui neid jubba jälle hulk olli sigginenud, ja põllowilli sai hoitud.

Targad kannad munnewad ka monnikord nõggeste sekka, ja kõrwetawad taggomisse otsa ärra; agga kes näab, et teine mees on jubba tuld katsnud, se ärra pistgo omma sõrm ka sisse.

Teise hädda õppetago, teise wallo jubhatago, et sa mitte senna lähhäb, kus sa wallewõrko nääd. Hoia hea rahwa pole, jätta keik mund Temma hole; ussin tõle pallu ka, jääb sa ilma kahjota. Pea kinni, mis sul on, jägo sulle rahho, õu; wimalis maad sul antaks ka, kus woid rahhus hingata. Ihhoello elgo waewas, hingema on kõrges taewas.

1515.

(= Nim.)

Kui sa nüüd esimest korda jälle monnest põllust möda lähhad, siis woid sa nende wie asjade peäle möttelda.

1. Kui mitto äppardust woib wiljale sündida, enne kui ta leiwaks saab. Üks woib süggise jured ärranärvida, tuul woib kewwade orrast ärrapuhkuda, poud woib sui pead ärrakörwetada, ehk jälle wihm woib sedda liaks märjaks kasta, rahhe wilja mahhalüa; ja se on ärraarwamatta, kui mitto kahjo, ja kust poolt se keit woib peäle tulla.

Agga nüüd lähhad sa möda, ja ta seisab kennaste so filmi ees, ja tulefe aiab wiljapead, kui tassased merrelaenad ülles ja alla, ja sinna mötled: Jehowa hoiab omma kogodust kesset teige kinsatuste sees.

2. Willi saab pääw päwalt esimesest külwamisse päwast ifka aega möda eumam walmistud leiknuse pole; ja kui ka se näggo olleks, et monni nago wahheag tulles senna wahhele, kus willi näitab, nago seisaks ta kinni, et ta ei eddene: agga ifka jouab ta jälle järrele, et öigel aial walmis saab.

Seft päwast, et armowalgus paistis esimest korda sinno süddamesse, pead sa palluma ning walwama, et sa pääw päwalt ifka kaswaksid tundmisses, ja armus Jummalala ning innimeste ees, et nad so head tend nääksid,

ja kidaksid sedda Issa taewas, kennest tulles hea tahtminne ning hea täitminne.

3. Monned wiljapead on ennast nenda pitkaks ülesaianud, et nad teigest teistest ülekäiwad, ja seiswad otse püsti ning sirged, nago nad kutsuksid tekäiad watama: „Tulge, waatke, mis süggune minna ollen, agga teisest ei olle middagi minno wasto.“ — Ja kui tekäia tuleb ja watab, mis süggune ta siis isse on, siis ta leiab, et temma Pea on terradest nago tühhi arwata, et need terrad kukuwad tulumisse jures kaugele ärra allumiste ning ka agganatte sekka. — Ja watab jälle need teisest Pead, kes ennast süggawaste allandawad ja alla pole wanwad, ja tunneb ärra, et seal sees on pärreis head seme terrad, kenne jond ja wäggi jääb põlwest põlweni kaswatamisse peäle.

Kül monni mees, sedda taewa ukse peält lükkatase wiimselt ärra, agga siin mapeälse laua äres on ta esimenne ja üllem, ja ta Pea woib täis piiblisalmid olla, agga süddames polle ühtainustgi.

4. Põllo peäl ei kaswa mitte üksi wilja, waid ka umrohto wilja wahhel, ja kes sedda tahhaks wäljakiskuda, se tallaks head wilja ühtlase mahha. Agga leiknuse aial tullewad nad mollemad sirbiga ehk wikkatiga mahha, ja rehhepeksmisse järrel saab iggahhele omma arro tehtud: willi saab aita, umrohhi jääb lauda jauks hoitud.

5. Kui willi walmis, siis lähhäb sirp kallale, agga leikajad on rõõmsad, et nad omma lotust kätte sawad.

Kui elloõhto kä, ja filmad ennam ei selle-
ta, siis tulles surmaingel omma wilkatiga, ja
nidab raske wiljapea, ja Ma peäl maetakse sil-
maveega ihho mulda, agga taewas lauldaske
õistamisega hingelewasto: „Hallelujah Tallele,
ja kes temma pulma lauale on kutsutud, sest
wanna on möda läinud, ja keik on uels sanud.“

R a f f.

(©. 27. II. M.)

Kui Jummal mailma loi, siis loi temma
ka mitmesuggused puud, kel iggal ühhel omma
au ja illo.

Jämme mänd näitab kui wanna ellatand
mees teiste pude wahhel, kes norema suggule
tahhats rätida, mis temma omma pitka ello
sees on keik nähha sanud, ja ront (kaarna)
karjub ofsa peält: „Tühhi asfi, ilma ello!“ —

Pakso lehtega pärn on kui holikas perre-
emma, mis maia ülle watab, ja kui ta õitseb,
tulleswad messilased temmale rätima, kuida sel
aastal innimesesed on olnud Jummal wasto,
kes tännolikkud, kes tännamatta. —

Sirge kuuft seisab kui noor mees kõrgema
kohha peäl, ja mõtleb tulleswa asjade peäle,
ja sirrutab ennast ifka ennam ülespole, et ta
näaks, kuida tekäiad möda maanteed sõidawad,

ja kaks warrest lendawad peäsa sisse temma
oksade wahhele ja ütlewad: „Hoia meie poia-
kessed omma warjo al, kui sureks sawad,
tännawad.“ —

Noor kask omma walge kirriko riette sees,
ja rohhelinne rätit ümber Pea ja öllad mäs-
situd, seisab tee äres, nago pruut, kes otab
omma peigmehhe tullemist, kes tedda Jehowa
altari ette wiib, Temma käest õnnistust sama;
ja kennad kirjud metsalinnokessed kogguwad
temma oksade peäle, ja laulwad: „Selle pule
ei tohhi teie wigaa tehha, muido meie kae-
bame Jummalale!“ —

Ja mees tulles möda maanteed wankriga,
ja temmal on rõõwlisilmad Peas, ja hoia
hobbone kinni, astub wankri peält mahha, ofse
nore metsa prudi jure, ja panneb kirwega temma
jalla sisse, et kohhe hakkab werd jooksuma:
kask kukub mahha, linnud laulwad nenda hal-
ledaste: „Prudikenne, oh kui pea olled sinna
langenud! Sind on, meie kennakenne, kurri
käsfi raiunud. Sinno illo on nüüd läinud,
Taewa Jäsa peält on näinud. Mehhe õn peab
kadduma, temma rööm peab langema!“ —

Agga kurja mehhe kõrwad on kinni, et
kurri waim on omma kaks peält pannud temma
kõrwade sisse, ja rõgib temma wasto: „Raiu
weel, rain weel! Raksteistkümmend Apostlid
on tännasel Suiste pühhal tulliste keeltega
wallejuttud aianud mailma sisse, et minno riit

peab otša löpma, minno rahwas kadduma, minno Pead peab rõhutama, mind peab pörge heidetama!“ —

Ja mees raiub senni kui kaksteistkümmend nored kassed ta wankri peäl, siis kõiega seub wangid peält kinni, lähhab koio: kaks saab oue wärrawa ette; kaks saab maiaukse ette; nelli toa nurgade sisse; nelli unnewodi ümber.

Oh sinna rummal Marahas, millal tahhad sinna targaks sada! — Marahas on so nimmi, ja Ma külge on so mõtted kinni kaswanud, sepärrast ei mahhu ka taewa asjad so pähhä, ja waimolikkud maenitssemisfed lähwad so kõrwest möda.

Kui kegi sinnule rägiks: Sa jölle innimenne, kas sa arwad sellega Taewa issale Nellipühhi pühhitseda, et sa iggas kihhelkonnas tuhhande kaupa keige kennasemad nored metsapund jure peält mahharaiud, ja kolme päwa pärrast sawad nemmad paia alla, ehk lua warreks, ja olleksid woinud sureks kaswada, ja so järrele tullesja põlwe rahwale head sowida. Issa sa kaebad, et metsad löppewad, ja pead haoga kütma, ja talwe löggisewad hambad so suus külmas maias, agga sedda ei moista sa mitte arraarwata, mis nüüd so filmi ette seatakse.

Kui agga igga koggodusse peäle arwame 500 maiad, ja igga maia peäle 10 noort kasse: siis on jubba ühhe päwa narrilaste illo

peäle 5000 puud lainud, ja olleksid need weel 50 aastat omma jure peäle seisma jänud, siis olleks sest 5000 sülda head turrad ahjo kütmise ja maia sojendamisse puud sanud. Mis nad nüüd on? — Sa rummal, rummal Marahas, kelle mõtted on otsego Ma pohja sisse waunud sadda sülda süggawast, et neid ei sa seält üleswinnata.

Agga mõtle ommeti weel ferd neid 5000 sülda kassepuud, mis ühhes kihhelkonnas on raisto lainud. Agga keige wähem on jo 100 Ma koggodust meie majao peäle. Siis on jubba 500,000 sülda selle aasta peäle 1849, mis meil nüüd on, tühjalt arraraisatud, kui meie neid nellipühhi kasse kofkoarwame, mis wiekümne aasta eest said mahharaiatud. Ja nenda lähhab se arro igga aasta ifka eddasi.

Kus nüüd jäwad weel klasiwabritud omma tuhhande sülladega, wassewestid omma tuhhandega, kalleri wabritud omma tuhhandega. Agga neid peab ollema Ma peäl, sest need on tarwilisfed asjad.

Agga narrilaste puraistaminne on selge tühhi ja kurri assi, ja sedda sünniks keige kangema trahwiga arrakeelda.

Agga kas ta woib siis ka taggasi jada? — Miks ta ei woi? — Öppetaja hakkago ommast maiast sedda head eesmärki andma, kül siis keik, kes temma pole hoidwad, wõtwad temma maenitssemist kuulda. Tulle meie kirriko essimessel nellipühhi päwal, kui sa üht ainust ilma

jureta puud seal sees leiad, siis tahhan minna kelmi nimme lenda, senni kui ma hauda lah-hän. Agga jurega puud, mis usoehtes paist-wad, kui omma Issandale ehitud prudid, neid saad sa seal kül nähha, ja nende maiade sees ei olle üht ainust raiutud kaste leida nelli-pühhi päwal, agga laulud, palwed, ramato-luggemist, waimolikkud kõnned, inglise terre-tamist, Summala Poia suandmist, Pühha waimo armotööd, ja Summala se Issa õnnistust nüüd ja iggaweste.

M ä h t.

Monni ei teagi, mis se on: mähk. — Andko Summal, et kui se ramat on jubba üks aasta Marahwa kä, siis ei peaks ta üksti ennast teadma tunnistada, kus on weel hullud mähka sõjid leida, kui agga wahhest selle rahwa sees, kes omma hammastega ellopu koort on ärranärrinud, temma illo ja ello wäljajonud, ja nüüd on kiusatusse tuul nende ellepuud mahhalütkanud, ja ei sa üksti kassi sedda ennast jure peale tösta, et ta jälle kaswaks.

Kule üks luggu. Summal satis üht noort õppetajat ühte Ma kohta, kus pimme rahwas ellas pimmeda metsa sees, ja se künal, mis neile piddi walguist andma, olli isse süütmatta jäänud. Sõage jubhatas sõggedid.

Üks kui õhto, Janipäwa aego käis noor

õppetaja, ja näggi, et keige kenneamad kassed tee ääres ollid kistud, walge koor peält mahha, ja nago hambamärgid külges.

Ta kulas järrele, mis pahhandusse asfi se piddi ollema, sai kuulda: „Sedda teme meie wannematte wannemattest, wannad ees, lapsed tagga. Noa otsaga saab koor ümberringi, nago neljakantiline afna rudikenne sisse leigatud; siis enne walge koor mahha, pärrast rohhe-linne koor järrel, keige wiimseks mustjas koor ärra, et pärris püsüdda paistab wälja. Seal peäl on kollane pehme korekenne, nago märg tael peäl: sedda meie kiskume hammastega peält ärra, ja söme; ja magguist weddest joseb ka järrel suhho: se on meil kui sööl ja jook korraga.“ —

Õppetaja ütles: „Agga teie moistmatta ja meletomad: Kui nüüd pu hakkab kuwama, ja tuul aiab sedda mahha, kas se nattoke mag-guist maksab siis sedda terve pu raiskamist.“ —

Nemmad wasto: „Jah, selle peäle ei olle meie kül mitte möttelnud, ja leit mets on täis koritud ja närritud kaste: monni alles seisab, lehhed külges, monned on jubba kuinud, mitto-tükki pittuti maas tulest ümberaetud. Egga meid kegi ei õppeta.“

Siis palus õppetaja Summalat, et ta wiiks temmale esimenne pühapäaw kui tullest lõh-hutud keelt anda, selle hullo komba wasto räkida. Ja Summal wõttis palwet kuulda, ja need sannad tullid nago wälko löminne, ja pittse

mürristaminne temma suust, ja rahwas, mis
al seisis, kohkus ärra, ja se seisis nende meles.

Ja wannemad keelsid ommad lapsed, ja
kes ei tahtnud kuulda, sellele andis isä emma
hästi witsu, senni kui ta targaks sai. [Ja kui
masikomarjad todi kasse torbiko sees, siis kassad
wisikassid marjad mahha treppi ette, ja torbikotoja
näppo peäle sai witsa otsaga rohto pändud.]

Ja sel aial olli üks jondus ja moistlik walla-
wannem, kes ka hakkas kibbedaste selle asja
järrele kulama, ja kinnitas omma metsawahtidele,
et: „Kelle jures ma leian kaste kistud, ja teie
ei olle järrele watanud: lahti ammetist!“ —

Dih, kuidas nüüd mehhe warritsefid. Paar
loupawa said wannad järrelejäänud tüdrekud,
kes paio kiskumisse jures wisode tarwis ollid
kaste ka kistunud mähta närrima, parrajatte
silito peält sirgeks tõmmatud; karjalapsed said
ommad ropsid, keif hea kuhjaga mööt, ja täis arro.

Oh kuidas tännasid kasssed metsas, kuidas
laulsid linnud okste peäl. Ja se hea walla-
perremees maggas kabbelis noorte kaskede al,
ja olli kui neljakeälne inglise laul nellipühhi
hommiko kuulda:

Oh magga, hinga rahhus,
nüüd olled lahti wallust,
ja Jesu süles sa.
Sa waeste armastaja,
ning helde hallastaja,
me tulleme find tännama.

Et kül sa meid ei tule,
siis ommetegi sulle
nüüd lauldes tulleme.
Kül Taewa isä tuleb
ja üllewelt ka näab
kuis hana äres seisame.

Ka nored kasssed seiswad,
ja ümber hana öitswad
Jummalast ehhitud.
Nüüd lubbab meie kassi,
ja filmis filmawessi,
et meiteist ei sa rikkutud.

Ja on se kuulda, nago üks tassane waim
ütteks üllewelt need sannad lauljatte südda-
messe, ja nemmad kuulwaw:

Oh öitske lapsokessed,
kui nored kasssekessed
kel juur on templis ka.
Kes minno nimme kannab,
se üksford teile annab
ka õigust tunda armoga

Ja kui se heäl on läinud,
kes teile jutlust teinud
ja pakkund farrikast:
Kes temma nimme kannab,
se üksford teile annab
kül waimo walgust wäggewast.

Gates.

(C. 27. II. A.)

Üks meie Euroopa ma kuningas läkitas kord üht tarka meest omma ülematte teenritte seast Asia male, Kina rahwa kuninga jure, temmale terwisest wima, ja kingitused, ning lubba palluma, temma rahwaga kaupelda. Sest Kina rahwas on selle polest kül immelikkud, et nad mitte ei tahha teiste woõra Ma rahwaga tutwaks sada, waid hoidwad ennast ikka emale. Nad ütlewad, meie olleme isse kül jubba targad, mis meil teiste meeste käest tarwis weel tarkust jure wõtta.

Monne asja polest on nemmad ka meile ette joudnud. 444 aasta eest, kui meie maal ei olnud weel kegi ramatude trükkimisse kunsti wäljamõttelnud, waid pidid sure waewaga ning aiawitmisega keit ramatud sulle otsaga kirjutama: siis Kina maal olli jubba monni trükkimisse mood wälja arwatud.

Agga mõtle, mis waew se pididi ollema, kui sullega kirjutati aegamõda, mis nüüd silmapilkus trükkimisse laudega walmis saab. Nüüd maksab lauloramat ilma kõitmatta wahhest pool hõbberubla, ja seal sees on mitto sadda lehta. Kes olleks ni hull, et ta pole hõbberubla eest kirjutaks sedda keit sanna sanna järrel, ja müüks ni alwa hinnaga ärra. Ta sureks nälga senna jure, kui tal muud tenistust ep olleks. — Pool aasta tööd, ja pool rubla hind! —

Ja kui püsirohust ei teadnud weel kegi meie Euroopa maal, siis jubba Kina rahwas ollid üks wäggew kange rohhi wäljamõttelnud, mis immelikko suurt joudo näitab, kui tulesädde ta külge putub.

Ja kui meie Euroopa maal ei moisinud pabberi lehta weel rienartsodest wäljaketa ja kuiwatada, siis seal Kina maal jubba teggid pulehtedest, ja marohitudest pabberi lehta, kus peäl kennaste wois kirjutada. Agga meie Ma pabberi teggemisse jures on se kül weider asfi, et monni wanna kakkikistud ning mustaks läinud rienarro, mis sandi jalges olli jallanartsuks; ja tulleb narroosija kaupmees küllasse, ostab neid kotto suur koorma täis, ja pari nädala pärast kirjutab monni kenna saksa preilikenne, mis õitseb kui rohtlillekenne, keige illusamad salmikessed, kas Peast woi ramatust ühhe walge puhta pabberi peäle, mis ommeti enne kui hilponarro olli sandikesse jalge ümber, kui ta täis mõda külla leiwakorokessed ferjama.

Agga kus jäi meie hakkatusse luggu sest kuningast, kes omma targa ülemat teenrit satis Kina male, terwisest wima, ja kauplemisse lubba palluma?

Kina rahwa kuningas wõttis tedda lahkestest wasto, kui ta ommad kingitusse kastid olli lahti teinud, ja lastis talle head kallist roga keta, jotis tedda maggusa teeweega,

andis piib suhho tommata, ütles: „Rägi mulle omma Ma asjad!“

Mees hakkas räkima ühhest ja teisest, metsapudest ja põllowiljast, külladest ja lünnadest, tõlladest ja laewadest, wimaks juhtus jut ka Summala ilmade peäle, ja ta ütles: „Kui talwe eates jõe peäl, siis on meil palju õigem sõita ühhest kohhast ehk lünnast teise, et monnikord jääb pool ma taggasi.“

Kunningas ütles: „Mis sanna se on: eates ehk jä, kes sedda panneb jõe peäle?“

Mees wasto: „Talwe külm kiskub wet kolkko, et ta peält kowwaks lähhää nago paks laas, ja midda surem külm sedda pakssem eates tulles seenna wee peäle. Siis meie sõidame seält sanidega ülle: hobbosed weawad, korem peäl, ifka eddasi.“

Kunningas sai wihaseks, lastis omma tõlkja läbbi temmale ütelda, et ta ei pea mitte Kunningast narrima, muido tulles temmale pahhandus. — Sest nende maal on soe, eatse märki ei olle seal ilmas olnud, sepärast nad ei tea, mis se on.

Mees hakkas wasto kinnitama, et Summala ees se on tõssi, et meie sõidame ülle jõe ja järwe, ning eates kannab keige raskemat koorimat, ei holi sest middagi.

Siis lastis kuningas temmale jälle ütelda, et kui ta mitte warsti suud ei pea omma narri juttoga ja pilkamisse lorriga: „et wessi woib ka kowwaks jäda,“ — siis pan-

tasse tedda kolmeks päwaks pimmeda feldrisse istuma, et ta jamimisest möttet ärralähwad.

Mees jäi wait, kunningas pöris selga, läks pahhandussega omma teise kambri.

Mis sinna, armas luggeja, sest arwad. — Arwa peäle, minna rägii wahhel jälle ühhest nelja aastasest tüttarlapsokesest Prantsusse maal, kel issa nättis üks eatsetük, mis laewaga olli todud, ja seal sojal maal ei olnud se lapsoke weel ilmas eatset omma filmaga näinud.

Jessa küsib: „Mis se on?“

Laps watab, wõttab pensse, wessi hakkab eatsest tilga kaupa mahhatilkuma temma näppla möda. Tütrekenne ütles: „Se on magama jäänud wessi!“

Kenna sanna lapse suust, mis alles 4 aastat wanna. Minna ollen pea 12 kord wannem, ja ei olleks mitte moistunud ni kennaste wäljaarwata, kui eates olleks esimest korda mo filmi ette juhtunud.

Agga sedda ma moistan ommeti, et mitto asja, kellega meie olleme tutiwaks sanud lapse põlwest, ei näita meile koggoniste woõrad egga immelikkud, agga kui meie ei olleks neid enne nähha sanud, ja üks rägiks meile, kül meie siis ka pea ütlesime, nago Kinama Kunningas pahhandussega: „Kas sa tahhad mind narrida omma juttoga?“

Kui mitte üks ainus lind ei olleks meie male lodud, ja mitte üks kallakenne wee sees

oioma; ja tulles üks wõbras mees teisest Ma
jaust, kus linnud lendawad ning kallad oi-
wad, ja rägiks õige tõeste nendest: agga kuida
meie wihhaseks saaksime, ütlesime temma
wasto:

„Oh sa sögge, omma walle juttoga. Kuida
woib üks raske asji, kenneft sa isse ütled,
et monni sesuggune suur lind peab 10 naela
kaluma; — kuida woib ta siis tule kä ülle-
wel olla; ta peab jo kohhe mahha kukkuma, kui
ta ka pool nael raske olleks. Nööpnõäl ei seisa
tule kä, ja läätse terra ei hoia ennast illemel,
ja sinna hull hakkad meile narri jutto etterä-
kima, naggo olleksime meie joobnud mehed.

Ja mis lomad need kallad on, mis pea-
wad pääw otfa wee pohjas ellama. Kellele
sa sedda hullo asja tahhad kulutada. Minne
sisse ülle Pea jõkke, ja pool tund wee alla,
siis tahhame uskuda. Kui sinna uppud, ja
hobbone huppub, ja koer, ja kass, ja rott, ja
hiir, — mis kallajut se on?!” —

Ja kui kegi meie mamehhele ütleb: „Minna
isse ollen auro tõlla sees sõitnud, mis 40
wersta sõitis raud teerõpede sees ühhe tunniga,
ja 10 tõlda olli teine teise tagga kinnipantud,
ja igga ühhe sees saks, ja üllekeige olli meid
72 hinge, agga hobbose hinge mitte ees, ei
aisad egga loka, ei ohjad egga piitsa; muud-
kui soe kewa wee aur käis terrode sisse, ja
temma wäggi aias rattad ümberkäima.” —
Kas sa ussud siis?

Sinna ütled: „Kui minna mitte isse om-
ma silmaga ei nä, ja ei pista omma kät
senna külge, siis minna ei ussu mitte, et se
woib tõssi olla.”

Agga monni teine ütleb: „Woib kül olla,
et seal jures nisamma suggune kunst on wäl-
jamõtteldud, kui sel aurolaewal, mis nüüd
Küünlakuul 1849, Jõesõ kõrtsi jures, Tartu
pole minnes wassakut kät seisab silla kõrwas,
kus wessi ifka lahti, et ta ilmas ei külmeta;
— ja minna näggin sedda kui aego kui nool
lendawad Emmajõge möda, ei olnud purjud
illemel, egga mõllad liikumas: agga ta läks
wurrinal, ja paks suits tousis korskua suust
sure kärraga wälja, agga minna seisin teise
mehhega kalda peäl, ja ütlesin: Oh sedda
tarkust, mis saksa meeste Peas.

J o u d.

Monni sure kehaga saksamees, kes agga
õppind kirjotusse annisulge hommikust õhtoni
üllestõsta, ei tõsta mitte waf kaerogi kottiga
maast selga, ja kui peaks temmale keit ma-
ilma kunningrigid ja nende au lubbatama.
Ja monni piskokesse kehaga tallopoeg ütleb:
„Pange weel teine waf peäle, ma wiin selgas
omma wanna runale meleheaks.”

Monni suurt suggu preilikenne, kel polest
kehast sadit penike sidi loor rie ümber, nago
ämliko wõrgokenne, — kui ta kolm korda ae-

das pitkuti teed on patserinud keige kallimal
suisel päwal, siis on ta ni wäsinud, et warsti
sohwa peäle puhkama selle raske jallawaewa
järele.

Ja monni saunamehhe tütrekenne, kel polest
kehvast sadik jämme takkust tehtud särgi allune
ümber: wõttab nahk postitast ölla peäle, leiwa
kot kätte: „Summalaga!, jubba lendab, läbbi
talwe tuiso, 10 wersta wanna Kulliküine Kõrt-
sipappa jure, 5 wersta lasti wabrikusse, 9 wer-
sta kirrikomoisa, 3 wersta suurte moisa; — pal-
jaks sedda peaks kokko ollema? ei tea õhto, et
jallad on ka wandertanud. Teisel päwal jälle
need sammad 27 wersta maad taggasi, tuist
mattab suud filmad kinni. Tütarlaps kodd-
naeratab peäle, polle wigga ühtegi, rided kui-
wawad ahjo peäl.

Agga kust se tulleb, et üks mood on neil
mollemattel sündimisse jures, et nad karjowad,
kätkis, — ja üks mood on neil mollemattel
surremisse jures, et nad wait seiswad kirko
kane al: agga teine wärsib, teine ei wärsi;
üks tõstab, teine ei sa? —

Se tulleb sest, kuidas norelt põlwest last
on õppetud ning harjutud. Ei olle sepärrast
taerakandja parrem ehk pahham kui sullehoid-
ja, egga popsitüttar armsam ehk hirmsam kui
moisapreili, waid iggal linnul omma laul:
agga sedda asja woiwad keik linnud sest ra-
mato tähtsist õppida, et joud kaswab, kui sedda
prugitakse, ja joud lõppeb, kui sedda ei prugita.

Ma tean üht tutawat tuderitud meest, kes,
kui ta monne kahhekümne aasta eest lapsi ko-
litas ühhes kirrikomoisas, siis jooksis temma
omma ihho terwisse kiinitamisse pärrast igga
argipäwa hommiko, kas sui woi talwe, kew-
made woi süggise, ikka üks puhhas, — kello
8 hommiko, ilma mütsita ja kinnasteta, ja
sellesamma kae sees, mis ta toas kandis, wiis
werandikko wersta [enne on sedda maad roh-
kem kui wähhem, kes pitka aia tagga keik
woib neuda meles piddada] sealt maiautsest
senni kui esimesse kiwikõrtsi jure [Musla
kõrts, wasakut kät], putus omma parrema
käga ikka jookstes kõrtsi seinanurga külge, põ-
ris warsti jälle ümber, ja jälle trahwima $\frac{3}{4}$
wersta koio pole: se teeb kokko $2\frac{1}{2}$ wersta; et
ükskord tahtsid talwe woõrad wiljawoori meh-
hed tedda kinniwõtta, arwasid monni kabaka ol-
lewad, kes keset talwe külma joseb ilma mütsi-
ta ja ilma kinnasteta. Agga ta narris neid
keik kokko, lennas kui warres möda, nemmad
jäid kui koeratutiskad tagga lõõtsutama ja hau-
kuma.

Agga mis hea kasso tuli sest iggapäwa-
sest jookstust, et pärrast temma rinnad ollid al-
lati terwed, sai waljo heält seüna sisse, ei
teadnudgi, mis asiti on ka kõhha, ja rinna
pistmine. Teised noremad mehed sängis pit-
kali maas, kui monni tunnike on rägitud.
Temma mees läinud weel pari aasta eest sui

aego pühhapä hommiko koddust ärra 26 wersta ühhe kiriko pole, — öhto tello 7 jubba jalla jälle koddö naese laste jure. Polle wigga ühtegi. Terwe kui pödder metsas.

Sesamma minno tuttav jooksis ta üks kord talwe wiisteistkümmesse wersta Tallina tee peäl Tartu pole, sest werstasambast 28 — senni kui 13 enne linna ühhe tunniga ja 45 minuti peäle ühhe jonega; ja temma kats wenda kibittas tagga ei sanud omma tallohoostega mitte liggite.

Nüüd ütled sa, oih sel mehel woifid rinnad olla, ja jallad ta! — Agga minna ütlen weel rohkem. Ta jooksis wenne maal pool wersta maad wahhet arwata woito trahwiherra teldrega, [sa tead jo, mis isse tong hobbofed on, mis ni rutto trahwi jookswad naggo teine ülejalla] kats korda sai mees ette — kolmas kord joudis hobbone enne.

„Di, oi, oi, — nüüd tahhab se asfi jubba wägga sureks minna!“

Sittagi! Mis suur asfi se siis on? — Agga kule nüüd, mis nüüd tulleb.

Persia maal jooksewad kunninga posti mehhed, kes temma ruttolisest kirjad kandwad ühhest linnast teise, sa dda wersta päwa.

Ja Awrika maal jooksewad mustakarwa mehhed pöddra järrel, ja wäsitawad tedda ärra, senni kui ta mahha kukub.

Mis sa nüüd arwad? —

Agga minna arwan, kui üks ramato lug-

geja mõtleks: „Minna tahhan nüüd seitsamast silmapilgust hakkata jooksuma selle taewaliko woidoanni järrel, mis usklikkuiudele on taewas tallele pantud, senni kui minna iggawesse Sioni linna wärrawatsest öiskades sisse lähhan!“, — Jah, se hing on sellesamma pissofesse luggemisse tüttist leidnud üks perlike, kelle eest sünniks keik muud ärramüa, ja sedda üht perli ennesele ärraosta.

Jummal önnistago igga passuja hinge mõttid, nüüd ja iggaweste.

W i i n.

Kats suggu wina on Ma peäl, teine tuleb üllewelt, teine alt.

Kui pääw paistab üllewelt winapu marjade peäle, ja Ma seest oksade läbbi touseb soe wihma märg nende sisse: siis saab maggus wiin nende marjade sees walmistud. Reid noppitakse, surrotakse weddelt wälja, pannakse nou sisse seisma, seält lastakse laas riistade sisse, seätakse altari laua peäle, hingekarjane maenitseb lauarahwast: „Wõtke ja joge, se on Issanda werri;“ ja kes siis uskus sedda wastowõttab, sel saab pattude andeksandminne, ello ja önnistus.

Kui tulli paistab alt poolt winakatla pohja pole, ja üllema nou seest joseb torrode läbbi soe wina weddel läbbi: siis saab nende sees

kange wiin walmistud. Sedda korjatakse, wallatakse wet jure, pannakse wadi sisse seisma, seält willitakse laas riistade sisse, seatakse kõrtsi laua peäle, kõrtsiperremees maenitseb mailma rahwast: Tulge, maitse sedda kallist kurja waimo lakket, ja kes sedda parrajatte wastowõttab, sel saab pattude pealekaswataminne, surm ja hukatus.

Ja kui sel winal ei olleksgi sedda wanet jures, et temma innimesse meelt ni wägga seggab ja hulluks teeb, ja kallist Jummalal wilja ja Maounad ärraõõb, — (sest wiljast ja kartowlist saab ta jo tehtud) — siis olleks ta ikka waesel mehhel üks ilmaasjata kullutaminne, mis sa woid peagi isse ärraarwata, kui sa weel nattokest eddasi loed.

Arwame, et üks innimenne wöttaks igga pääw kahhe koppika hõbbe eest kaks futäit wina jua, siis teeb se nädalas 14 koppikut hõbbe, selle eest woib jubba nugga osta; — ja ühhe ku peäle 30 päwa, se teeb 60 koppikat hõbbe, selle eest woib jubba labbidas osta; — ja aasta sees 365 päwa, igga pääw 2 koppikut hõbbe, teeb 7 rubla 30 koppikat hõbbe, selle eest woib jubba lehm osta. — Ja kümme aasta sees 73 rubla hõbbe, selle eest woib kümme lehma osta: se on jubba karri. — Ja kolmekümne aasta sees 219 hõbberubla, selle eest woib kolmikümme lehma osta: se on jubba hea karri. — Ja wiekümne aasta sees 365 hõbberubla, selle eest woib

wiiskümme lehma osta: se on jubba suur karri. —

Müüd tead sa isse, et monni jodil joob ühhel õhtul ni paljo, kui meie arwastme ühhe nädala peäle, siis lähháb se rahhaarro jubba ni sureks, et sinno nõdder mõtte ei sagi sedda ärraarwatud, kui hirmus sureks se ilmaasjata kullo on lainud.

Agga mis mu kahjud tullewad ka weel ülle selle kullo winawõtjale! Üks jääb joobnust Peast talwe külma kätte, ning külmetab käd, jallad ärra, et pärrast linna tohter peab sõrmed otfast ja warbad jallast terrawa noaga ärraleikama, ja mees ei sa ennam tööd tehtud omma käega, waid peab kargude peäl hüppama elloaeg teiste rahwa hirmotusseks.

Teine lähháb winahimmo pärrast rahha warrastama, tulleb se asfi ülles, sadetakse linna keldrisse, kui rohkeim kui sadda rubla wast, pannakse raud ahhelad kätte ja jallade külge, wiaakse ärra tühja male teiste rahwa hirmotusseks.

Kolmas peksab naese lapsed hullust Peast, ei kanna hoolt omma perrekohha pärrast, lastakse kohhast lahti, tehakse auktšion, müakse ta warrandust ärra, kerjab wimaks sandi kepiga teiste rahwa hirmotusseks.

Neljas pistab joobnud mehest maia põllema, jääb keif ta warra tulle kätte, peab aasta otša saunas ellama, sure waewaga uus hone üleseehhitama, ei jätta ommeti jomist järrele,

teiste rahwa hirmotusselts, et nad ei arwa sedda winajomist nago monne teregema patto ollewad.

Wanna rahwa jut Judi maalt wahhele:

Kurrat tulli wagga Judimehhe jure, ütles: „Wallitse, misjuggust patto tahhad sa tehha neist kolmest, agga üks pead sa ifka wallitsema, muido ma küssun warsi so Pea otsast! — Wallitse, kas tahhad ükskord ennast täis jua, eht jälle woõra naese jure heita, eht innimest furnuks lüa?“ —

Wagga Juut ehmatas ärra, mõtles: wi-napat on keige wähhäm neist kolmest: ma maggan wina Peatäit ärra, pallun Jummalale käest andeks, siis lõppeb se pahhandus. — Kurrat küsis: „Noh, rutto, mis sa olled ärraaranud?“ — Mees ütles: „Ma wõttan siis ommeti wina enneminne!“ — Kurrat waltas ommast puddelist temma kurko, et mehhe Pea sai hulluks, läks, heitis woõra naese jure; selle naese mees tulli õse koggematta koddo, joobnud löi temma Pealu kirwe filmaga puruks, heitis jälle sängi peäle. Teisel homikul arkas üles, ullus: „Oh mo Jummal keik kolm patto ärratehtud!“

Se on üks wannaaegne tähhendamisse san-na, neile, kes tahtwad arro sada, kui hirmus asfi wiin on.

Ühhes koggoduses noredmehhed kossisid ifka winaga! — Opetaja maenitses ommad usklikud koggodusse tüttarlapsed, et kui üks

tulles winaga, siis hüüdk wajuuste wasto: „Egga ma hoor polle, et sa tulled kurrati jogiga mind kossima!“ — Nored mehed pidid ühhe innimesse jogiga tulles, puddeli õlut liggi wõtma; ja peäle weel, prudid ei annud lubba, pulma ajal mitte muud joki pruksida, kui innimeste joki. Nenda teggid, kes moistlikud ollid: jolledad teggid ifka omma modi.

Weel üks rahwa pettus. Petjad innimesed lähwad winotama, korjawad ennesele kahhe tobi winaga rohkem asjo kokko, kui nelja rubla rahhaga olleksid sanud. Kui sa tahhad head nou kuulda: asfeta omma karjatrants esimesse winotaja peäle, kes so oue wärrawast tahhaks sisse tulla, siis ei tulle ennam ükski kurja waimo lakkega wannet toma sinno kattukse alla.

Monni rummal ütles: „Wiin kinnitab mo tehha!“ — Gestotsa se näitab kül nenda ollewad, agga pärrast tulles nõdrus järrele.

Piits näitab ka hobbosele kinnitusselts ollewad: ta tombab keigest jouni, senni kui walge waht möda reit joseb, ja lomake lõõtsutab. Kas sa nüüd omma piitsalõmissega olled omma hobbosele jondo jure pannud, eht temmast ärrawõtnud? Arwa ommeti! —

Kui sa õige arro tahhad sada, mis kahjo wiin teeb, siis loe: „Karjalaste ramatus“ kus peältirri on: „Kirrikomees.“ Ja kui sa siis weel mitte arro ei sa, kas wiin kurradi joot on woi mitte: siis ei olle sul ka innimesse meelt Peas; agga ühhe seaga ei moista minna

mitte räkida, egga tahha ka perlid heita sea künnasse. Kel kõrwad on kuulda, se kuulgo, ja kel meel on moista, se pango tähhele, et ta mitte hukka ei lähhä keige omma ihho ja hingega nüüd ja iggaweste! —

O u n a d.

Kui monnes kohtas enne kirrikut onna kaupmees tulleb omma koormaga kirriko kõrtsi ukse ette, siis on warsti kärbesed meepotti kallal, teine lüftab teist, monni ratta rummo peäle, monni käppoga kotti suud katsuma. Kaupmees wihasatab: „Gullud, mis teie peäle tungite, ounad peate keik sama korra järrele, andke agga aega.“

Meie maal on se seädus, et enne kirrikut ei lubbata mitte osta egga müa, agga kui rahwas jubba parremad ounad on elloru peält sõnud, ja siis mehheke tulleb omma kaubaga: wõtko peäle, kel koppik taskus. Waese mehhe fule on nad ka lodud, nisammoti nago sure suggu rahwale. Peakid agga waeste meeste Pead ka targaks sama, et nad mitte enneaegse ounasõmisega ennestele kiristolauad ei walmista.

Wõtte tarka õppetust ühhe hommitoma rahwa käest, mis Asjama raiade peäl ellab, ja enne mitte näppo ei pista toreste ounade külge, kui nende preester on palwega ning õnistamisega lubba kätte annud. Se on wägga moistlik wiis, et nad mitte enne aego ei

sõ, ja sinno preester olgo so kaks silma, mis sulle Jummalast lodud. Kui ounaterra walge, ärra sõ; on ta mustjas, sõ peäle, agga parrajatte. Kolm sõmawahhet on päwa, kolm ouna olgo päwa peäle: küllalt!

Keik Jummal a and, kas sögi eht jogi peäle, on hea, kui sedda moistuße ja tännoga wastowoetaks.

Üks ütleb: „Siis woib jo wina ka jua arro möda. Minna ütlesin jo: Keik Jummal a and, agga minna rägind selle teise mehhe andidesi, kes Adamile ja Ewale ni kallist head sowis, et meil alles ounamaggo suus ja — süddames.“

Jummal a anded on keik head, kui agga innimenne neid kurjaste ei prugi. Kui lahke moisaperremees kingib sulle nored ounapuud, eht lassab alwa hinnaga kärnerit omma walla rahwale müa: siis istuta neid mahha, ja ota omma aega, ja sõ nende wiljast, ja mü ärra, mis üllejäab.

Seft ounapu on immelik hea mees, wägga wähhäga rahkul, ja suurt kasso toob. Kui paljo maad ta tahhab omma juurdele? — Üks angukenne, ja head musta mulda sisse, wet peäle, teibas kõrwa, paelaga kinni: siis ta kaswab, õitseb ning kannab wilja, ja wanna isä istub louna soial temina lehtede willo al, ja lapselapsed pu otsas küsivad. Wannaisa, meie tome sulle ka mahha. Rapputame nattokest.

„No, olgo peäle, poisid, agga tassateste, et teie oksad ei murra!“ —

Kallamarjad.

(3. 1. III. M.)

Ei tea külla Marri, mis kallis kallamarri se woib olla, kenne pärrast suurte sakste filmad läikiwad rõmo pärrast, kui prulosti laua taldreko peäl törwamusta kallamarjo, walged sibula tükkikesed peäle ripputud, ja tošsin pissokest hõbbe luskitad taldreko ümber rattamodi seatud, nago rappitud räimed, mis päwa paistel tahhenewad.

Ei tahhaks ka külla Marri katsuda sedda teist roga, mis seäl prulosti laua peäl paistab, ja kenne nenda imelik wäggew hais touseb, et Marrike ei sa arro, miks need küpsetud saiatükid nenda issemodi kõrwend haifo wäljaaiawad, ja mis plaaster se on, mis senäa peäle märitud?

Kule, Marrike, sedda on kol hõbbe lusika otsaga õige holega wäljakapinud ühe korpiitsaka linno suggu solikudest, mis metsas mausikesid maast ülesnoppib, ja omma kõhho sees neid walmistab suurte rahwa keige kallimaks roaks. Saab walge leiwa peäle märitud, ja woiga panni peäl küpsetud, ja mekkib meestel wägga hea.

„Dih“, — ütleb tallomees, — „ei minno suhho tulleks sedda ilmas, se on jo koggone rojane roog. Minno road on keit puhtad. Mis jubba soliko sees, se kolbab aia tahha wissata. Kui perrenaene joulo worstid teeb,

wata kuida ta pesses neid mitme weega, enne kui ta rabba sisse aiab.“

No kule, kui kegi worsti teggemist ep olleks enne näinud kussagil, ja juhtub koggematta selle tallitamisse peäle, siis woiwad temma filmad kül kirjuts minna, ja südda santiks. Agga meie olleme jubba harrinud, muudkui pistame suhho, ja pühhime täissegga mottad puhtaks.

Nenda arwa sinna sest korpiitsaka roast, ja neist mustaist kalla marjadest. Sind ei sunnita neid söma, sulle agga antakse neist luggeda.

Sut wahhel. — Üks selle Ma worimees, kus sedda kallamarja walmistaks, olli kuulda sanud, et Brantsusse maal peab suur Pirrise lin ollema, ja selle sees monni sadda tuhhat sõjid, ja omma rahwa suurt suggu mehhed ka monni hea hulk. Ütles naese wasto: „Kas tead, mo kallis tuike, minna ostan wantre täis kallamarjad kofko, pannen omma kolm hoost ette, ja siis: last' uata — Pirrise linna pole. Kül sa nääd, mis kotti täis hõbbetadrid ma sulle taggasi toon!“ —

Naene ütles: „Kust sa teed tead, se woib kangel olla!“ Mees wasto: „Eks keel juhata. Minna löön rist ette, mis kahjo woib mul siis sündida?“

Korem peäl, kallamarja topsikesed teine teise liggi surrutud, nago meie rahwas puddelid pakkib koorma peäle, ragoškid kattedeks, kõiega peält finni, piits kätte. — „Lennake!“

Ja nenda sõitis mees Polamale, Polamaast Preissimale, Preissimaalt Saksamale; — andis sõjajal hoostele hästi kaerad ja puhhataka, ja sõjajal wististas ja laulis, piitsa otse aitis ka: igga pääw omma 70 wersta.

Prantsusfema pealinna teed teadis iggaüks juhhatada, et kül mees ei moistnud muud raskida kui: „Pirrise te? Pirrise te?“ — Mis muido weel tee peäl tarwis sögi polest: leiba, sola, lihha, kallad, wina ja öllut, kaerad ja heinad, sedda tähhendas ta käega ja näowatamisse läbbi: isse wiis mees. Keik hea, muudkui wägga soiad ilmad kesset sui.

Olli ta esimesse Prantsusfema linna saanud, jubba kolm topstikest läinud hallitama, hirmus hais jures, wiskas üllewelt wankri peält mahha, partst, — laggunes katti, nago mädand konnakuddo. Teisel päwal 5 topst, kolmandamal 10. — Sõitis wiema nädala hakkatuses Pirrise linna wärrawast sisse, olli agga weel 20 topstikest wankrepohja üllejäänud neist kahhest saiaist (200), mis siis peäl olli, kui ta teist korda mütsi Peast wöttis omma oue wärrawa ees, ja watis ülle ölla ning hüdis: „Jummalaga, tuikenne, wata agga laste järrele!“

Trakteris küsis tähhendamisest mägiga, kus peaks monni temma rahwa suur krahw elama, ja näitis perremehhele üht kallamarja topstikest.

Se tundis mehhe pärrismaad warsti ärra

temma habbemest ja näost ja leigatud juustest, temma riette haisust, nink tõklandi sapaste modist, ja läks isse liggi tedda saatma sure krahwi aumaia sisse.

Krahw olleks rõmo pärrast pitka habbeme kandjale suud annud, kiskus kallamarja torbita käest, hüdis prauat, nored herrad ning preilid keik watama, küsis: „Paljo sul on?“ —

Worimees wastas: „200 mul olli, 180 on Prantsusfema soiad ilmad ärrasõnud, need on maante peäle külwatud; üks on teie kä, aus suur herra, ja korteris on alles 19 wankri peäl, mis ka weel head on, ragoski katte al.“

Teisel lounal istusid 40 keige rikkamad ja ausamad peäliftud, krahwid ning würstid sure uhke laua ümber, kes sessammas maas ollid sündinud, kust worimees wäljatulnud, paar sadda pennikoormat kangel.

Ja hõbbe taldrekude peäl paistis tõwamusta kallamarjad, sibbula tükkikesed peäle rippunud, lumme walged saiatükid tõrwa, kulatud lusikad ka jures; — agga tuida nad wõtsid: mehhe modi!

Ja worimeest teises toas sõdeti ja jodeti, et ta arwas ennast jubba taewas ollewad inglid selfsis.

Kui taldrekud puhhad, wöttis Krahwihera puhhas taldrek kätte, ütles: „5 topstikest olleme tänna nahka pannud Jummala abbiga, 15 on weel worimehhel müa, nad seiswad minno

keldris. Kes rohkem maksab, sel ennam saab. Pange!"

Agga siis tullid neid hõbbetadrid ja kuldpenningud keif taldrek täis, ikka weel jure, Krahw tõi habbememehhe kätte; ei mahtnud rahhakotti; tinkiſid peäle kaupa weel. Mehhel keif taskud rahha täis, mütsi sisse ka weel.

Ja kui kümme nädalat olli möda läinud, seft päwast arwata, kui ta kotto ärraläks, — siis olli mehheke omma tuikesse kõrwas temmale suud andmas, ja lapsed noppisid hõbberublasid ta rahhakottist. Mees sai ühhe söidoga rikkaks.

Wata nüüd külla Marri, mes kallamarjast woib sada. Gulk rahha, mis woib küll parrem olla, kui — hulk rahha?

Külla Marri wastab: „Se asſi on weel parrem, kenneſt Maria, Marta õe wasto öeldi: „Üks on tarwis:“ — hingerahho!“ —

Kurred.

(= u.)

Kui kewwade kurred tullewad, siis lähhab innimesse meel rõõmsaks, ta teab, et nüüd tullewad ka parremad ilmad. Ja weikſed lautas rõmustawad ka, ja kui nad moistakſid räkida, nad ütletſid tõeste: „Nüüd olgo Summal tännatud, et meie saime ka pimmedast laudast päästetud, kus ni iggaw olli, ja pime, ja kolle, et pits talweaeg ei tahtnud ilmas

ka otsa lõppeda. Seisa ehk magga seal onni sees ööd ja päwa, ei sa walget nähha, kui agga kord ehk paar korda päwal, kui meid kaewo künnu jure aeti, joma. Mäti kuiv põhk ees, jubba ei tahtnud ennam kurgust alla minna; ja se wiimne luggu jägo räkimatta, kui heinad tahtſid koggone käest kadduda, puis-tati wanna hallitand ja sammeldega läbbitaswanud kattutſe öllepurru ninna ette. Kül se olli wangiello. — Agga mis meil nüüd wigga: hommiko wälja, päike paistab sojaste, linnud laulwad kunnaste, pääw päwast kaswab uut rohto jure, ei aeta ennam kaewokünna jure, jome metsas, kui meil ennestel lust. Oh sedda head põlwe, mis meil nüüd on.“

Agga mis jut neil siis woiks olla, kui jubba kurred jälle ülle nende Pea lendawad külmaſt maast sojema Ma pole. Eks nad ütletſid: „Jubba pea wangiukſed tehhaſe jälle lahti; olletſid meile tiwad lodud, meie lähhäſime teiega liggi soia male, kurrekesſed. Summalaga, ja head teereisi! Ärge eſſige agga ärra, nago meie monnikord metsas, et ei moista ei louna egga pohja pole pöördä. Kül teie wiſt meiteſt targemaks ollete lodud!“ —

Muidoti. Pehm eſſib pari werſta peäl tuwas metsas: kurred ei eſſi ſaia pennikoorma peäl ülle laia merrede lennates. Üks ees, teised arro järrel temma tagga, ikka laiemalt järg keſt pole; ja siis hulkab jälle kounalle hoidma, senni kui üks keige wiimſeks jääb.

Ja kui esimesse on wassinud tule wästo lennata, ütles: „Dot, oot, wennakesed, minna jään nüüd keige wiimseks!“ — jääb nattokest tassafeminne lendama, teised keik omma arro järrel lähwad temmast möda, senni kui wiimse jure saab, ütles: „No mees, kül sinno kätte tulles kord ka ees olla, agga siis wata hästi sihi järrele, et meie mitte ilma asjata aega ei wida: sest meil on pitt te, kaks näddalat on alles ees, enne kui meie ülle Polama, ja Saksama, ja Romama olleme lounamerre jure sanud; agga siis tulles hea pitt wahhe korraga üllelennata, enne kui meie jallad sawad sure Awrikama ranna peäl puhkata. Kül minna tean sest räkida, mul jubba ühheksas kord: teie norekesed, mis siin külma maal ollete sündinud, teie ei tea sest weel musta egga walget lausta!“

Agga ütle, armas luggeja, et se olle imelik, et tundmatta lomad, kel moistust ei olle, kelle keel ei rāgi, kes õppetusest ei tea: ja peawad omma kord ni kennaste arro möda omma tullemisse ja minnemisse järje jures, — agga minna näggin ühhes woõras kirrikus, kus wanna õppetaja olli surnud, ja teised selle Majao õppetajad käisid jutlust teggema ja lauarahwast wõtma igga kahhe näddala tagga: jah, seäl näggin minna, kuidas rahwas tungisid altari laua ette, nenda kui monned lomad, — mes ma ei tahhaksin mitte selge sannaga nimetada, — jooksewad künna jure, ja surinwad

teine teise peäle: — nenda olli järg ühhes Summala koias!

Reid wõis sel päwal monni paar sadda olla, agga ladaplatzil on parrem seadus, kus agga nuamehhed on, kui seäl kirrikus, kus ommeti wöölmöldrid ollid.

Nad ollid nenda paksult koggunud seina ämber, et kui üks järg olli Summala armo sanud, ja tahtis jälle eest ärraminna: ei sanud, teised wautasid nende peäle, surrusid keige kehaga ikka ette pole, — lütkasid, kiskusid, toukasid: nago olleksid möttelnud, nago monni hull rahwas, kes ütles: Kes nüüd warfi ei lähha, se jääb sest asjast ilma. Rutto, rutto, enne kui üksed kinnipantakse.

Tõsine Taewakuningas omma iggawesse aujärje peäl ei olle mitte üks wallelik, nago surrejad innimesed Ma peäl. Kui temma kord lasseb omma õigel wiisil ammeti sisse seatud sullaste läbbi tutsuda: „Tulge ja wõtke sedda hingeõnnistust, mis ma teile ollen tallele pannud:“ siis ta peab ka omma lubbamist, ja ei petta rahwast mitte, nago kurri waim petab; — sest Summal üllewel on üks tõsine Taewakuningas omma iggawesse aujärje peäl.

Kui sa ütled: „Agga kuidas peab siis arro möda altari laua ette astuma? — Siis ütlen minna: Nenda kui seäl teises kirrikus on, kus ma mittokorda ollen olnud, et enne tulleswad naesemehhed ja lestmehhed, ja kui need keik on

olnud, siis warfi poisimehhed nende järrel. Ni pea kui need walmis, hakkawad jubba meh-henaesed ja lessnaesed liggi tulles, ja keige wimaks tütarlapsed. Ei tulles kellegile sedda mõttetgi, et ta tahhaks teisi lükkata, ehk wä-gise jure tungida, sest allati on lahke ruum altari ees, ja wöölmoeldrid teadwad omma seadust.

Seälsammas kirrikus ei olle ka küssendaja lapse heält kuulda, nago mitmes mu kohtas, et kullutaja ei sa öiete kullutada, egga kuuljad hästi kuulnud. Ni pea kui monni rinnalap-foke heält tõstab, ja mitte warfi jälle wait ei jä emma melitamisse järrel, lähhäs emma, ehk ristiemma, kelle süles ta nüüd on, tem-maga kirrikust wälja paarsadda sammo kirriko kõrtši soia tuppä, kus ta leddagi ei eksita om-ma küssendamissaga. Ja kui ei tahhaks weel warfi minna, siis wöölmoelder astub liggimal-le: jubba ta siis arro saab, et ühhe lapse küssa pärrast ei pea mitte monne sadda kuul-jatte kõrwatuulminne eksitud sama.

„Agga mikspärrast nad ei lähhä käärkambri?“

Ei sa: käärkambri ukse panneb õppetaja haki, ni pea kui errilad hakkawad hüüdma, ja hommikolaul lauldama. Seäl ei olle ühhegi mu innimesse hinge sees, kui agga temma üksi omma Issandaga, mõtlemas ja pallumas. Ja kui ta kirriko lähhäs, wõttab ukse hagi-st lahti, ja ni mitto kord, kui ta kas altari ehk kantsli peält jälle sisse astub, panneb jälle

ukse haki. Kui wiimne Issa meie on pallu-tud, siis wõttab lahti: tulleswad sisse, kes tahhab, ja kel ka asja on tulla: laulatamisse rahwas, ja kes lapsi towad ristima, ja kel on muud waimolikko räkimist.

„Kus kirrikus se peaks ommeti ollema?“ —

Se on seäl, kus ei loeta ka mitte tõssina kaupa haigede ja surnutte nimmesid, enne kui kirrikopalwe nende eest saab tehtud: sest Sum-mal teab nende nimmed, polle tarwis Tem-male räkida, on ta perremees woi saunamees, meesterahwas woi naesterahwas, wanna woi noor, siit woi seält wallast; — ja keis palwe saab lühhidelt pallutud nenda: „Haigede eest pallume meie, et nende hing terweks saaks; — ja surnutte pärrast pallume, et meie meel targaks saaks; — ja Amen peäle.

Sunnimeste külla, risti ja wäärnimmed ei loeta muido, kui agga parirahwa kullutamisse jures: „et kel on middagi ütlemist, se üttelego nüüd: agga Summal õnnistago neid ja meid.“

Sa kui nüüd jälle kerrwade kurred tulleswad, ja lendawad omma arro järrele ülle so Pea, siis mõtle selle peäle, mis sa selle lug-gemisse tütki sees olled kuulda sanud, lauale räkimisse ja monne mu waimolikko kombede pärrast; — ja kui kurred süggise lähwad, siis tunnista ennesele ülles, kas sa olled sest lug-gemisselt jubba kasso sanud. — Summalaga! —

Wund.

(S. 2. III. M.)

Mitto meest ei möttele mitte ennem, kui nad metsast möda lähwad, kui se hobbone, mis nende wankri ees, ehk se kep, mis nende kä. Agga ma katsun ommeti, neile ka monned mõtted Pea sisse panna, ja nendega rääkida, kas nad sest aru saavad.

1. Tam on keige kindlam pu, tuul ei sa sedda palju kõigutada, muidkui lehed liiguvad, isse seisab ta liikumatta.

Monni mees, kui ta kord on üht asja diete järrele arwanud ja läbbi mõtelnud, et se tõeste hea ja Summala mele pärrast: siis, kas tulgo keit külla, ehk wald, ehk ka keit mailm tedda, kas kawwalussega ahwatellema, ehk wäggise sundima; temma ütleb wasto: „Tätk mind rahhule, ja ärge wiitke omma aega tühjalt. Minna ei te sedda mitte, mis teie sowite, sest se on Summala tahtmisse ja seadusse wasto.“

Agga monni, et ta küll tunneb, et se asj on rummal, ja et sest ei tulle muud, kui agga häbbi ja pahhandust temma ennesele ja teistele: agga ta on kord omma Pea selle augo sisse surnunud, nago sigga aia teibaste wahhele, siis ei jätta ta järrele; kui ühhest kohast et sa, siis peab ta teisest sisse sama, põloma on hästi pehme tustida, mis temma wiljast hõlib, kui agga ninna saab mullasse

surruda. — Selle seale panne rõks kaela selle sannaga: „Katsu, kas hea?“ —

2. Pajo. Kui kange tuul puhhub pajo peäle, siis ta ei murra, waid temma oksad andwad järrele, ja ta otas kannatlikkult, sennt kui ilmad jälle waiksaks jäwad.

Monne mehhega saab iggamees toimo: nutjattega nuttab ta, sest temmal on halle südda; ja rõõmsattega on ta rõõms, sest temmal on lahke meel. Tahhab üks rido tõsta, ja temma resast munna wõtta, ütleb ta: „Wend, wõta kanna peäle!“ — Ja tiusab tedda kegi werst liggitulla, küsib ta: „Kas tahhad, ma lähhan teine werst ka?“ — Need on leplikud ja järrele andjad hinged, ja maia-rahwaks on nad head, ning kui woõraks tullewad, armsad.

Agga monni mees on ka kui pajo selle asja polest, et temmal ommad mõtted isse ennese käest ei olle ilmas, waid annab ennaft teiste läbbi pöördä, kui paiooksad, mis sa woid wänata ühhele pole, ehk teisele pole, pahhemat ehk parremat kät, ta on keigega rahhul. Ellab ta ausa rahwa maias, siis ei lasku, egga wannu, egga wallela, egga warrasta ta mitte.

Saab ta seält ärra hullu meeste sekka, siis ta purjotab kui laewamees; siis atab ta karwad ülles, kui kurri küllakaks wagga maia-koera wasto; siis käib temma keel wallejuttodes ümber, kui westirattad jahhotolmus; siis

kaswab temmal kohhe peial pitkem kui sörmed, fenni kui täis näppoammest kã.

3. Nõu tunneb keige wähhemat tule õhko, temma lehhekesed on allati liikumas, temma ei tukku egga magga ilmas.

Monni hing on nenda Jummalal Waimust ligutamist sanud, et ta süddame tundmine on allati walwamas, et mitte wähhematgi eksitaja mailma õhko ei peaks temma seestpididist hinge rahho seggama. Temma wiis meelt on ni terawad teik kahjolikko asja kaugele ärratundma, kui awa lehhed tule õhko. Silmad lahti, et nad õiget teed hoiatsid; kõrwad pannewad tähhele, et petjad juttud ei pea sisse tikkuma; keel tunnistab, et parrajatte toito on wastowoetud, jättab sõmist järrele; ninna tunneb jubba haistust ärra, et se ei olle innimeste jook, mis temmale ni lahkestest pakutakse, waid lassib seista, ehk annab taggasi. Kõõsi hoiab ennast sellega kät lüa ja sõbrust teggema, kes mitte ka selle Reigetõrgema sõber ei olle, kes Taewas on.

Agga monni on ka kartlik, et ta elloaeg rahho ei leia, ikka ühhes mõtlemisest ning murretsemisest, nago awa leht tule kã. Kui tal leiba on tãmma, siis ta ütleb: „Agga mis ma homme pean sõma? — Ja kui tal selle aasta saak on, ütleb ta: „Agga kust ma tulewa aasta wõttan?“ — Kui monnel maia innimesel nago pahha meel näitab ollewad, mõtleb ta: „Nüüd ta jälle minno peäle wi-

hane!“ — Kui kaks lambris rãgiwad, mõtleb: „Wata, nüüd peawad nad nou minno wasto!“ — Metakse tedda teole, siis ta kardab: „Egga minna omma pãwatõkiga walmis ei sa!“ — Ja kutsutakse tedda moisa, siis tal hirm: „Kül nüüd wahhimees tulles witsatimboga mo kallale!“ —

Need jãnnesse süddamed jofewad, ja ei olle taggaatijat, ja need kartlikud waimud ei julgus õhto sãngi heita, et kui ka mitte se õse ei tulles laeralgid mo peäle, agga wist sãngipõhhi wõud alt ärra, ja minna põrrotan omma seljalund kowwa parranda wasto.

4. Kaddakas ei olle kuigi surekenne teiste metsa pude wasto, ja temma jure ei lähkã kegi illo ja uhtust õstima. Agga kui põlloaed peab kindel ollema, siis põrrota kaddaka teibas Ma sisse. Ja kui õllut peab hea ollema, siis to kaddaka õksad jure. Ja kui kegi on külmetamisest haigeks jãnud, siis peab soe kaddaka marjade leem aitamã.

Monni mees on peält nãhha ni ilmaauta, et selle järrele ei kolbaks ta mu ammeti peäle, kui wahhest siggo hoida wãlja peäl. Agga panne tedda walla ülle wallitsema, siis on tal wahhest parrem arro Peas, kui kirjotajal ja weeherral kokko.

Ja monni tekãia astub kõrtso, terretab ja istub pengi õtsa peäle, hakkab kaelatõttist leiba wõtma. Teised targad mehhed naerawad winatobi kõrwas, ja aiawad pibofuitso suust tr-

witelledes. Üks ütles: „Se mees ei moista wist omma ninnagi ärrapühkida!“ et kül mehhe ninna puhhas, kui kirrikolissel.

Rinnatarf. „Kule mees, kas sa moistad omma ninna isse pühkida?“

Tekäia. „Omna ninna ma kül ei moista pühkida, agga teiste filmad nattokest.“

Rinnatarf. „No pühhi minno filmad.“

Tekäia. „Ei sa weel, alles naht peäle kaswanud.“

Rinnatarf. „Mis naht se on?“ —

Tekäia. „Sinna jood kiusatusse joki tobikaupa, agga õnnistusse jomaaega wahhest mitte tilgakaupa.“ —

Raddakas on ni terraw ja pishja, et kui sinna rahholikkult mödaminnes ka näppo otsaga temma külge ei putu, agga temma katsub omma terrawatte okstega so palle werrisets kista, ehk ka so rided lõhtuda.

Nisuggusid on igga walla sisse ikka ka paar tükki lodud, — et se kallis suggu ei pea mitte Ma peält ärrakadduma, — kel allati ninna woõra, leme jures, ja et nad kül mittokord jubba morkad põlletanud: agga enne woiks soälaga wet tõsta, kui selle mehhele meelt pähha panna. Üht pillab, teist naerab, sedda kiusab, tedda kiusub; ommakstega tüllis, wõd-rastega ridus, nago monni tigge küllakrants, mis ei lassegi jalla innimest rahhul möda

käia, ikka ülle aia, ja reitest finni; — ja kui weel hobbose mees tulles, kui hull loma nin-nasse; — ja kui töld sõidab, nago arrakas lendab ta ees, senni kui monne matso saab hobbose esimesse jalla kobjaga. „Ai, ai: wägga wallus!“ — „Parras, parras: sedda sa tahtsid!“ —

4. Kasf on kui ehhitud prudike, kes lau-latamisse peäle ennast walmistab, walged pähhapäwa rided selgas, ja roheline rattit ümber Pea ja ölla woetud.

Sepärrast, et ta ni kennas prudiehtes teiste pude wahhelt wäljapaistab: ei pista ka ennam kurjateggia, ei omma nugga temma kore külge, egga omma hambad temma mähha külge; ei raiu sedda ükski ennam nellipühki narriasjaks, waid keif Marahwas ütles eddaspidi: „Kül se on immelik asf, et, sest aiaf, kui sedda lomisse ramatut sai meie ning meie laste kätte: siis on wannaegne kaskede rikku-minne ja raiskamine nenda Ma peält ärrakaddunud, ja keif õppetajad ning moisawanne-mad ni kennaste ühhes nous selle asja polest, et nüüd on õige nähha, et wanna ramato fanna saab tõets: „Sanna, mis õigel aial rägitafe, on kui kuldunud hõbbe waagna peäl.“

Kui sinna olled hea fanna meile rätinud, siis tahhaksime sulle ka head jälle wasto anda, — siin ta olgo: Ei mitte inuimestele

egga nende kirjadele, waid Temma nimmele olgo au, kes innimeste süddamed pörab kui weotad selle õppetuse järrele teggema, mis tasfase waimoga armastajast süddamest saab neile kulusud.

Lumme koerad.

(=A.)

Se ep olle kül mitte nende pärris nimmi, agga ma pannen sedda peälekirjats selle jutule, et sa siis parreminne meles pead sedda luggemist neist koertest, mis lumme peäl sant weawad; ja jälle teine suggu, mis lumme alt külmetand innimesst wälja kabiwad, ja selle peälkirja järrel woid rutto jälle se luggemisse tük ülesotsida.

1. Lummekoerad, mis sani weawad.

Tühja ehk pohja Sibiria maal on hirmus külmad ilmad, 10 kuud külma aeg, 2 kuud lähhäb kül soemaks, et monni makohd annab ka nattokest rohto kaswada, agga siiski mitte ni paljo, et seal woiks hobbosid ülespidada. Ja teine assti on se, et hobbosed ei saaks kerge lumme peäl jooksta, seal ei olle seätud teed, nad sõidawad ummes, päwa päitse järrel, õse tähtede järrel; ja üllem abbi on se, et koerad ni hästi omma kaks jama wahhet teädwad, et nad tuisose ilmaga ka ikka senna sawad, kus hallitand kallad neid otawad. Eest enne sõit-

mist ei anta neile parrajatte süa, et neil siis surem isso olleks rutto teise jama sada, kus sööt neid otab: kaks hallitand kalla koera peäle, kül saab seks korraks, ja wotta agga jallad alla, koio pole sõita.

Kui üks mees sõidab, siis kerge sanikenne lähhäb ühheksa koertega jubba eddasi, nelli ikka paritaupa etteseätud nahkrihmadega: üks joseb ees, teige targem, juht. Sellega mees rägib, ja se wahhib ikka kord korralt taggasi, kas perremehhel on middagi temmale ütelda. Sannad on pitt key; kui mees näitab parremat kät, siis essimenne koer pörab kohhe senna, teised kahheksa temma tagga: siis sanike peab jo ka pööрма. Kui tahhab wasafut kät pöördada, näitab mees keppiga pahhema pole, jubba tark koer jälle teab, ja lähhäb senna, teised tagga, saan järrel. Tahhab mees kinnipiddada, siis ta toetab ätkiste key eespoolt sani lumme sisse, keik koerad tunnewad kohhe, et saan nago nattokest jäi tinni, warsti seiswad, ja otawad, millas ta jälle käsib eddasi minna.

Kui kaks meest peäl, siis wotwad 21 koera ettepanna, ja jooksewad need koerad 25 wersta jamawahhet, kui hea te kolme tunniga, kui wägga tuisatud, siis lähhäb reisi peäle muidogi ennam aega. Kus woiks kül hobbone omma raske kehaga süggawast lummeist läbisada? Eks meie tea, kuida meie maal lomad süggawa lummesse wauwad, kus satsa kibikka tulles kolme hoostega, nago annid teine teise

ees, wasto, ja waene tallopoeg peab omma pu- ehk wiljakoormaga kõrwa pöörma.

Nüüd ütleb monni pitka juukse kandja: „Wata ommeti meie tössist tallorahwa sõbra, se hallastab meie peäle, ja annab meile sellega lubba, mitte teed anda, kui saksa kibitka tulles kella killinaga wasto.“

Armas hing, nüüd on sul jälle pittad juuksed, agga lühikesesed mõtted. Minna ollen sinno sõbber, ja sakste sõbber, ja keitide sõbber, kes Jummalala käsko peawad, ja Jummalala käst on se, et allam peab üllemat auustama. Temma omma kibitka sees ei olle sepärrast parram, et ta üllem on, ja sinna ree peäl ei olle sepärrast alwam, et sa allam olled. Agga sinna anna teed saksale, saks annab teed kindralile, kindral annab kuningale.

Minna ei tahha mitte nenda so sõbber olla, nago monni wahhest omma ramatude sees nimmetab ennast „tallorahwa truuts sõbraks“, ja jaggab rahha eest, ja müüb neile teise mehhe tehtuid ramatuid, mis mitte wenna hing ja wenna südda on kirjotanud, et kül wahhest peälkirjaks peaaego needsammad san- nad on trükkitud: agga kirjutaja tahtis rahha sada, ja müja tahhab rahha sada, agga minna tahhatfin parreminne teile rahho sata.

Sest kui sa mitte saksale teed ei anna, nenda kui se käst on keigel maal, et allam peab üllemale teed andma: siis panneb saksa- kutsar omma piitsaga sulle filmi wahhele, et

sa ai, ai karjud, ja minne siis warrestele omma hädda kaebama. Warressed naerawad sind: „Parras, parras!“ ja ütlewad weel peäle: „Kui sinna lummesse lähhad wööst sadi, rapputad riette peält ärra, ei teagi ennam sest, lähhad eddasi omma teed; agga kui saks, kes ei olle sellega harjonud, lummesse kukkub, ja ennast ärrakülmetab, tulles koio, jääb haigeks, heidab wodi peäle, tuakse tohtrit linnast, on näddal haige: kui ta moisnit on, kes siis walla asjo kulab? Toapois ütleb: „Kassi, herra haige!“ — jõe 10 wersta muudo tagasi. Kui wallitseja haigeks jääb, tulled laupä päwad sama: jõe koio, ei sa se kord. Kui kirjutaja haige — noh, kirjutaja woib ka jubba nattokest teed anda, ehk ka lund katsuda: agga siiski, kui ta so ommast wallast on, siis põra jubba ifka parrem eest ärra; woid ka woõrale teed anda, se tulli nenda sulleotsast wälja, kui sulg on nattokest pahhane monne kirjutaja peäle, kes tahhaks ka kirja kirjutada, ja ei mois- ta, ja kirjutab rummalast Peast.

2. Teine selts koerad on Sweitsi maal, mis külmetand innimesesi lumme seest wäljaka- biwad. Üks meie Ma saks tahtis ka need immelikkud lomad omma filmaga nähha, et ta woiks ka jälle tristele selgeminne nendest räkida. Rule knida olli. Ma rāgin, nago ma isse olleksi se mees, ja ollen ka wahhest.

Gommiko, tel 8 jōime omma kōhwikrasi

ärä, minna ja üks norem wend, kedda sa ka wahhest tunned temma trükkitud ramatudest, ning temma wäggewatsest kulutamistest, ja kes niofoleiba wahhetas rukkileiwa wasto, sest et niofopead wägga uhkeks said, et nad kül pärast ollekfid sülleaga taggasi tonud. Olgo peäle, mis wannast asjast ennam räkida, senna peäle on jubba pari aasta lummi saddanud.

Agga meie, — omma reisi juttoga Sweitsimaalt, — olleme alles orgus, kus soe ilm, joudus rohhi, illusad metsapuud, linnoheält ümberringi, kennad maiad, wiljakandjad põllud.

Sai kel 11, köht tahtis jälle middagi süa, 15 wersta ifka mäe pole üles käia kaswatab ka sögihimmo; kiwimaiakenne paistab wasto, wõttime puudel jodawat wina [mitte sedda pahha wina, waib sedda, mis Summal lassse winamarjadest üleskaswada], sedda meie wõttime ihho kinnitusseks, kats wenda, kolmas juht, kes hõbberubla eest teed näitis, ja meie piisofeksed reisipaanad selgas kandis.

Jubba tuleöht sanud ennam willuks, metsapuud lühhemad, rohto wähhäm nido peäl, willi waefem wälja peäl, linno heäl arwam. Pibud põllema keigil kolmel, astume agga eddasi.

Kel 3 pärast lounat, 12 wersta jälle ärakäidud. Te jubba öige järsk, kiwikesed jalge alt werewad, ei anna kindlaste astuda, toeta ennast kowweminne pitka keppi peäle, raudots al; jubba jälle korteri honekenne, ehk piisofe trafter woõraste wastowõtmise peäle

tee äre ehhitud. Söime soja leent, tük küpsetud lihha, klaas punnast jodawat wina peäle. Pähme jälle.

Dih, oih, jallad, kurjateggiad, ei tahha sanna kuulda. Pähwad, lähwad, agga mis se eddeneb! Mis teil on, kel alles 7. — Jah lund hakkab penikese mahhatullema, päike lähháb loja, nenda werste tuleöht käib kangelminne peäle, ei pibud ennam mekki: piisge tasko, seiske wahhel ilma. — „Kus puud jänud?“ — Ei ühtegi, monni penike kassewitsakenne, ja waene männawõsofenne, ei rohto ennam kussagil. Ma külmetand, nago paas: midda kõrgem, sedda külmem. Pääw läinud loja, widdewik kä, arwa taewatähhed ennast näitawad: üks, teine, kolmas, ifka rohkem, ja kuida nad seäl üllewel elledaste läigiwad, nago kähewõrra tuld olleks neile jure pistetud. Illus nähha filmadel, raske käia jalladel.

Oh, miks meie ni kaua seisame sel tühjal külmal kohhal. Kui tekäia jallad ei tahha käia ätkilisest mäest üles, jookse sinna anni sullekenne sedda rutteminne tassase pabberi lehhe peäl: sa kargad jo ühhe reaga monni kolm, nelli wersta korraga eddasi.

Ku touseb, — kenna, piisofe oiakenne paistab kui hõbbelintifenne tee äres, ja rägib nago lapsehoidja tassase heäleaga lapse kätti äres, et laps peab maggama jäma. „Juht, kas on weel palju maad?“ — „Eks te nä, jubba küünlad paistawad muntade maiast!“ —

„Jah, jah, näme selgeste: se annab uut joudo nödradele põlwelele, ja rammo ärra-wäsinud jalladele. — Käiwad mehhed ette-wadates teine teise tagga, nago pardipoiad äktilisest tigi kaldast tounwad ülespole. „Weel üks werst, siis olleme seal!“

Koerad auguwad. Künlad näitse keit maia täis, iggast aknast paistab walgust, nago olleks seal monni suur piddo.

Ei ühtegi. Munkad — (nenda kutsutakse üks selts Roma usso mehhed, kes õppetaja ammeti on kül õppinud, agga kel kirjut polle sanud) — Munkad walgustawad sedda suurt kolme korraga kõrgeste mäe otsa ülesehitatud honet, et kes wahhest üksi käies ärraeksinud, woib kangelst näha sada, kus tedda soe tubba, maggus roog, pehme wode otab.

Lähme nüüd kiwvi treppist üles. Sured klasi latred põllewad mollemat poolt. Wõtame üks lahti. Monni kolmkümmend meest pitkas ridis, sõgilana äres, soe tubba, kallis roog, nüüd woib pehme wode weel otada.

„Terre, terre tullemast“ — mollemat poolt, nemmad prantsusse keele, meie nisammoti wasto.

„Istuge mahha, rätige kust teie ollete? Wõtke enne klaas soia punnast jodawat wina sukro ja saiaga: se kistsub külma kehast wälja.“

Oh mis maggus, oh mis hea! Sedda lahket jutto aiamist, se kallis jogikenne annab uut joudo ning rõmo. Tunnike lendab möda nago tuiseste tibade peäl.

„Tulge nüüd maggamispe toad watama. Wallitsege — siin on wodid walmis iggas lambris 6 tükki. 12 tubbasid, keit woõraste wastowõtmispe peäle walmistud.“

Head und!“ — rided seljast, õhtopalwe — filmad kinni.

Teisel hommikul prukosti, pibud põllema. „Olge nenda head, näitse meile nüüd need immelikkud koerad.“

„Lähme koeramaiasse watama.“ — Agga mis sured, ja nenda waggad, laskuwad käd, pakuwad ommad esimest jalga teäia kätte. Oh mis targad filmad Peas. „Rätige meile nattokest nendest, head mehhed!“

„Jah, nad on ka targad. Kui ilmad hakkawad pahhaks minnema, ei siis ei hoia neid legi koio, ulluwad ning auguwad. Siis peäs-tame neid lahti, sojad rided seume selja peäle, ja korwikesse siis puddel jodawat wina ja paar saia: nahkrihmaga ümber kehha kinni, et kui nad leidwad monda tuisoga ärraeksinud te-käiat, ta woiks warsti soiad rided sada, ja middagi süa ning jua.

Siis hakkawad jookma, itka tats tükki, parikaupa — ühhed seie, teisid seina, kolmas paar jälle isse kohta. Nenda lähhab neid monni 20 koera teäiad ülesotsima.

Kui nad haisust ärratunnewad, et siin lum-me al maggab üks: siis esimeste jalgega lund peält kapiima, kermeste, kermeste: jubba üks käsfi paistab, pärrast jalg; otsiwad agga

warsti näggo lahti kaewada, siis telega lattu-
wad ta suud, filmad.

On mehhel weel jondo üllejäänud, hakkab
hinge tombama, käed, jallad ligutama, tas-
sasti ennast ülesaiama: oh koerad hüppawad
rõmo pärrast. Siis mees peästab rided koera
seljast, panneb ennese selga, wõttab kowist
jodawat wina puddelist rüpada, joob seält seest
ennesele jondo ja soja, sööb saia kõrwa. As-
tub, lähhab, — üks koer ees, teine tagga,
fenni kui kolmekeste sawad fenna mäemaiasse
ülles, kus need head armsad munkad kanna-
wad teige parremat hoolt nende eest.

Kel on tassuda, se tassub; kel ei olle, sest
ei küsita. Sweitsima rahwas korjavad,
nago meie kirikudes pekkide sees korjatakse
põllend linuarahwa eest, — nenda nemmad
korjavad ja kingiwad, teise Ma kunningas
annab ka hea hulk rahha. Oh kui paljo in-
nimesed ja tefaiad on sest kallist asjast ella-
ma jäänud, kes muido olleksid ilmaarmota kül-
metamisse ja surremisse jauks jäänud.

Kui monni on lumme alla surnuks jäänud,
ja koerad tedda leidnud, siis üks joseb ülles
maia jure taggasi munkade järrel, teine jääb
surnud jure walwama. Koer toob mehhed
liggi, kannawad surnud rami peäl selgas ül-
les maias pole. On temma hing tõeste seest,
et ükski nou egga rohhi ennam ei aita, siis
seatakse tedda isse maiasse, mis oue peäle teh-
tud, — seäl on neid monni sadada jubba kor-

latud: keit surnud seiswad püsti seina möda
omma jalge peäl, sest nad on ni kowwaks
külmetand, nago eatse sambad.

Siis pantakse näddala lehte, et: „Sel pä-
wal on nisuggune mees (woi naene) lumme-
st leitud, kel nisuggused rided selgas, ja woib ni
wanua olla. Kes tedda arwab ennese suggu-
last woi söbra ollewad olnud, se tulgo sedda
watama, ning kättesama, et ta woiks mahha-
maetud sada. Kui ei tulles kegi sedda surnud
pärrima, siis ta jääb rahwa põlwest põlweni
fenna seisma. Egga ta seäl kange külma kä
ei lähhä mäddanema, nago ta on, nenda ta
jääb, kowwa ja kange kui üks paas.

Üks asfi olli halle nähha. Üks surnud
emma seisis ka seäl, filmad lahti, ülespole
pöördud, omma wiimse sure wallo sees, mol-
lemad käed omma pisfokesse tütre kaela üm-
ber pantud (se wois 9 aastat wanna olla
omma pittuse järrele arwata) — ja olli tedda
omma wasto rindo surnunud. Seäl nad seis-
wad jubba mitto kümnekond aastad, ja kui
meie ammo olleme nullaks, põrmuks sanud
nulla al, siis nemmad weel seiswad seäl,
emma omma tütreaga; ja näitawad meile,
et suremat armastust ei olle tõeste Ma peäl
leida, kui emma armastus lapse wasto. Se-
pärrast ütleb wist ka pühha kirri Jummalast,
ei mitte: kui üks isfa peaks omma poega är-
raunustama, waid ta ütleb: Kui ka üks
emma peaks omma lapse ärraunustama, et

ta mitte omma ihho lapsse peäle ei hallasta, siiski ei tahha minna sind mitte ärraunnuštada. Wata, omma kätte sisse ollen ma sind märkinud, ütleb Issand Jehowa.

Sepärrast et emma ni paljo waewa nääb enne lapsse sündimist, ja sündimisse aial, ja pärrast sündimist omma ihhofuggu kallal, — armastab temma ka ennam kui keit muud.

Ja sepärrast, et Jummal ni paljo waewa nääb meie kurjateggiatte kallal, enne kui ta meist asja saab omma armo ja aurigile, wist ta meid armastab ka nenda immelikkult emma kombel.

Ja „ühhel naesel, kui temma lapsse ilmale toob, on kurwastus, sest temma tund on tulnud, agga kui temma saab lapsse sanud, ei mõtle temma ennam abhastusse peäle se rõõmu pärrast, et innimenne on ilmale sündinud.“

Oh olle meie mata sees, sa wäggew Issand, abbimees, kui se tund pea jouab; ja anna emmal kannatust, ja pärrast kallist rõõmu, kui laps on ilma sanud.

Ja olle surest armust ka ta kaitsja siis ja lõpmatta, et sinno auks ta õitseb. Oh tagane, sa kartlik meel, meil teada on üks Issa weel, kes ommad lapsed kaitses.

Q a e w.

(24. III. 3. M.)

Kui külla Marri lähhäb kaewust pangiga wet toma, siis mõtleb Marrikenne: „Mits sedda wet on ka ni raskes lodud? ma wennitan sellega ommad ihhofoned wälja, ja kae-warred wallutawad kandmast.“

Minna ütlen Marrikesse kõrwa sisse: „Arra murrise, armas laps, tänna enneminne selle armo eest, et weesi on ni raskes lodud, muido ei saaks sinna sola ripputada lene sisse, egga leiwa peäle panna, egga reimes süa, ei ka lihha solatada. Kui waene olleks siis sinno ning so rahwa ello!“

Sest arwa isse, kui weesi olleks mittokord kergem, kui ta nüüd on, wahhest nenda, nago krasitud willad, et sa tobre täis wet woiksid üksi kaewo jurest kōi kanda, siis ei woiks selle kerge wee peäl mitte üks ainus laew kōia, nad wauksid keit pohja, mehhed, asjad, ja fool, mis ka sinno jauts senna olli pantud. [Raske kannab rasket, agga kerge ei kannu mitte rasket. Suur mees tõstab teist suurt meest maast ülles, agga pissoke laps ei tõsta tedda mitte ülles.]

Sa peatsid monni sadda pennikoormat sõitma Portugalli male (meie Europama wiimse otsa) — omma walge mārraga ehk musta runaga, isse sola wäljatoma maia tarwis aasta peäle. Kolm kuud lähhäksid selle minneki peäle, teised kolm kuud tulleteki peäle:

kui sa Jürripääw hommiko lähhäd sola järrele, siis Mardipääw õhto woid taggasi olla. Ja kus weel se kullo tee peäl? Kas tahhad wahhest leiwakot liggi wõtta Portugalli male, woi tahhad sa enneminne rahha eest tee peäl osta? Minna leppin mollemaga.

Kui sa leiba liggi wõttad, arwan ma 3 naela päwa peäle lihhaga eht kalla eht mu leiwa kõrwalisfega kofko raskust; pool aasta on 182 päwa, teeb 546 naela raskust sögi-asja, se on peäle 27 lesikast. Isse kalud sa ka 6 lesikast: on so lomatessel küllalt weddada, ja et se kül pääw päwalt fergemaks lähhäb, ikka kolmest naelast, mis sa ärrasööd, agga — oh, se läts jo keik tühja, meie mõteted! — Mis leib se on, mis Jürripawast Mardi päwani seisab? — Siis wõtta kirwes ka liggi, sedda kiwwikowast leiba katti lõhutada. Ja ta lähhäb jo enne weel hallitama soia ilmaga, ja keik mu söök ka.

Ei se nou kolba, leiwakot liggi wõtta, wõtta siis ommeti parrem rahhakot liggi. Päwa peäle woõral maal, kus keik kallis on, pool rubla waske päwa peäle, ja teine pool rubla so hobbose ülespiddamisse ja õmaia eest kofko, teeb 182 päwa peäle mitte ennam kui 182 rubla waske.

Osta Portugalli maalt kaupmeeste käest kaks pütti sola, arwa agga 18 rubla mollemad kofko, et seal on ta alwa hinnaga, sest et

sedda seal küllalt on: — siis maksab sul se aasta solakenne 200 rubla waske. —

Wata nüüd, Marrife, kui kalliks se solaterra lähhäts! — Agga Jummal mõtles so waesekesse peäle weel enne, kui so wannaemma isaisa olli Ma peäl sündinud, ja weel enne weeupputust, ja weel enne Paradiisi aia seadmist; ja teggi sedda wet ni raskeks, et ta on pea, kui üks keige raskem asj Ma peäl arwata, et wahhest kiwwi ja raud ja nisuggused asjad on temmast raskemad, agga temma on hea raske mehhefe.

Agga sepärrast on tal ka joundo tõsta, sepärrast ta pillab suurt rasket laewa, kus 800 soldatid peäl, ja pealik, ja laewamehhed (eht madrosid), ja kot ning temma pois, ja kass ning temma hired peäl — (laewa peäl peab neid pagganad ka küllalt, ja woetaks neid ka praditud pekki haifoga lõfso püda). — Keik sedda suurt merrehonet pillawad merrelaened, kui tuul on neid wihaseks teinud, et nad issekestis tüllisse lähwad; ta pillab sedda laewa ülles ja alla, keige 800 meestega ja kofka, kassi ja hiirtega, nago laastopurro lendab fewwade sure wee aego tammi peält mahha, ja touseb jälle walge wahho peäl ülles.

Üks minno tutwadest on ta ka olnud redi õhtust kello 5 pärrast lounat, senni kui jälle redi kahhe nädala tagga kel 9 enne lounat, se teeb 13 päwa ja nelliteistkümmet ööd, Riakinnast Lüheki linna saksa male. Ja kolm

päwa ning kolm ööd olli tange tuul, kui meie Rootsimaalst möda läksime, et ta parremat kät jäi, agga meie waesekesed ei teadnud sel aial ei parremast egga pahhemast käest, muudkui wahhest naljawisi ütelda nüüd: — (sest siis olli keit nalli merre pohja waunud) parremat kät nago ei olnud ki, keit olli pahhemaks kääts sanud, et meie kässi ni pahhaste käis, ja jalg ei sanud koggoni kaidud.

Tahtsin kord ka ommast kitsast wodist, mis laewa küljelaude sisse olli nago kirstokenne sisse tehtud — tahtsin wälja tulla, et seal sees polnud piddo enam: kui laew läks otse ülles kõrgest laenest, siis Pea sai kopst panko peatse kōhhasi; läks ta jälle laenest alla süngawusse, paugst, jallad alla pole külge. Kus weel se merrewee pankuminne, nago üks olleks wassewestki haamrega wasto lauda lōnnd õige tõrwa liggi — Karplāgt, ja teist korda, ning kolmat korda, kolm päwa ja kolm ööd üks laggin ja praggin.

Tahtsin nattokest wäljatulla, otse waewas ühtepuhko, ja ei tulle ommeti middagi tühjast kōhhusi wälja, et ta agga üks wäetaupa waewaminne on, mis silmad kirjaks aiab; roman täppakülle kõrgest wodikappist kambri parranda peäle mahha: — Tongst, Peaga wasto roheliste komoditasti, kus peälko rided sees. Oh Peakest, oh põlwekest: ronni agga jälle ülles omma kitsa puri sisse.

Kül ma pallusin, kül ma pahhandasin, jälle

pallusin: „Oh kui ma wiiksin parrem pimmedas sealautas põhho peäl maas olla, siis olleks se mul kui kunninga siditekkid pehme sullesāngi peäl arwata, selle hirmsa paugutamisse ja rāpputamisse wasto! Keit haigib lastaks Ma peäl rahhul ja waggusi seista: agga merre peäl on se jo ni hull luggu, nago kegi seuts sind sure winakōgi tõrre peäle kinni, ja weretaks sedda kirowisillast eddasi, taggasi — kord Pea allapiddi, kord jallad üllespidi. Kannata mees!“

No se olli ka teige parrem nou, se tūt sai ka ärrakantud, ja nüüd istun laua äres, kaks ahjo põllewad, ja tulle ning tuleõht nago rāgiwad teine teisega ahjo su sees. Tuul ütleb: „Minna ollen joudsam, minna puhhun purjude sisse, suur laew, keit troosi ja krami peäl, pealik ja 800 soldatid, isse kass ja 400 hired, lähwad ühhe tunniga 10 wersta aegsaste eddasi, ühhe päwa ja öga 240 wersta, wiin neid keit Male, tännawad ning on rõõmsad.“

Tulli wastab: „Agga minna lēndan walgolōmissēga üllewelt mahha, lõhhun laewa masti takstümmend sūlda pittaks jattatud poleks katti, et ta kui weewlitik kuttub wette — laew põlleb — mehhed karjuwad, jubba waub pohja; poletunni pārrast ei olle enam kaptāni egga kunningamehhi, ei kass egga jooksjid. Ütle, kes meist on joudsam?“ —

Pass' nad waidlewad, tuul tullega ahjo su
fees, ma rāgin sennikaua weel sedda sulle,
ei kui sinno walla rahwas tahhaksid sedda
sola wāljatua woðralt maalt, mis ühhe ainfa
laewa peäl forraga tahhe nāddalaga seie tulleb,
et raskem wessi kannab rasket laewa hōlp-
jaste: siis on teil tarwis 1248 hoost selle
wori peäle. Otsi agga waljad ja piits wālja,
wōtta ta rattamäärmet liggi, kui sa sui läh-
hād, sest saniga eht reega ei tohhi sa minna,
seäl maal polle lund lodud.

Marrikenne, kanna agga omma weepangi-
fest rōmo ja tännoga kae otsas; ta on kü-
laske, agga kui so kehha wiimselt weega pes-
tasse, ei sa tunne ennam, kui raskes ta olli.
Kuuus jalga maad rinnalude peäl, kui kirsto-
kaas on jubba kōddunud, on raskemad, ja
wiimsel päwal lendab ta peält ärra, kui üles-
tousmisse tuleke puhhub passunatte heältega:
— ta lendab nago kerge sulleke so rinnalude
peält ärra, ning Marrite saab kenna ingli
kehha, teit üks walgus, kaunim kui päike; ja
lendab waimotibadega üles omma surremata
hinge mitme aia tagga terretama, ja temmale
suud andma, ja siis on nemmad jälle üks
omma Issanda armus iggaweste. Amen.